

ZARZĄDZANIE OŚWIATĄ W GMINACH

Podsumowanie badania ankietowego



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Publikacja przygotowana w ramach projektu systemowego „Doskonalenie strategii zarządzania oświatą na poziomie regionalnym i lokalnym”, Priorytet III, Działanie 3.1 Poddziałanie 3.1.2, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Warszawskim.

Opracowanie graficzne: Andrzej Waś

Redakcja, skład i łamanie: Aneta Sobotka

Warszawa 2012



Spis treści

Wstęp	4
Metodologia	5
A: Polityka oświatowa i planowanie strategiczne	7
B: Modele zarządzania oświatą	31
C: Regulaminy płacowe	54
D: Finansowanie oświaty	67
E: Opieka przedszkolna	81
F: Komunikacja społeczna w obszarze oświaty	128

Szanowni Państwo,

przedstawiamy wyniki ogólnopolskiego badania ankietowego *Zarządzanie oświatą w gminach* zrealizowanego przez zespół Uniwersytetu Warszawskiego w ramach projektu systemowego *Doskonalenie strategii zarządzania oświatą na poziomie regionalnym i lokalnym*. Celem badania było zebranie – po raz pierwszy w Polsce – informacji i danych o tym, w jaki sposób gminy zarządzają i finansują swoje lokalne systemy szkolne. Wyniki ankiety zostały wykorzystane do przygotowania serii publikacji dla jednostek samorządu terytorialnego – Biblioteczki Oświaty Samorządowej. Prof. Sylwia Sysko-Romańczuk i dr Piotr Zaborek używając analiz ekonometrycznych stworzyli na ich podstawie modele zarządzania oświatą polskich gmin.

W niniejszym raporcie znajdą Państwo wyniki ankiety i ich krótkie omówienie. Szczegółowe analizy znajdują się w poszczególnych rozdziałach Biblioteczki Oświaty Samorządowej. Pod każdym rozdziałem są odnośniki do poszczególnych rozdziałów Biblioteczki.

Seria publikacji dla JST Biblioteczka Oświaty Samorządowej została dostarczona bezpłatnie do wszystkich samorządów w Polsce, dostępna jest także w wersji elektronicznej na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl.

Zespół Uniwersytetu Warszawskiego

Ankieta *Zarządzanie oświatą w gminach* została przygotowana przez Zespół Uniwersytetu Warszawskiego w ramach projektu *Doskonalenie strategii zarządzania oświatą na poziomie regionalnym i lokalnym*. Ankietę przeprowadziła firma badania opinii publicznej Millward Brown SMG/KRC. Badanie zostało wykonane na ogólnopolskiej reprezentacyjnej próbie 320 gmin dobieranych w sposób losowy. Losowanie zostało przeprowadzone w ramach dwóch warstw:

- województwo,
- typ administracyjny gminy (miejsko-wiejska, wiejska, miejska – niebędąca miastem na prawach powiatu, miasto na prawach powiatu).

Oznacza to, że ankieta jest reprezentatywna zarówno pod względem rozkładu przestrzennego, jak i typu samorządu. Strukturę wylosowanej próby przedstawia tabela M1.

M1. Struktura wylosowanej próby.

Nazwa województwa	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
dolnośląskie	24	8	8	7	1
kujawsko-pomorskie	19	4	5	9	1
lubelskie	25	5	3	16	1
lubuskie	11	2	4	4	1
łódzkie	22	5	3	13	1
małopolskie	22	4	6	11	1
mazowieckie	38	8	7	22	1
opolskie	8	1	4	3	
podkarpackie	19	4	4	10	1
podlaskie	14	3	3	7	1

pomorskie	17	6	2	8	1
śląskie	30	13	3	9	5
świętokrzyskie	11	1	3	7	
warmińsko-mazurskie	15	4	4	6	1
wielkopolskie	29	5	12	11	1
zachodniopomorskie	16	3	7	5	1
Suma	320	76	78	148	18

Ankieta została przeprowadzona metodą CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) na przełomie czerwca i lipca 2011. Technika ta polega na bezpośrednim przeprowadzaniu wywiadu w miejscu pracy respondenta. Ankieter odczytywał pytania wyświetlające się na monitorze laptopa i zaznaczał wskazane odpowiedzi. Przeważająca większość pytań miała charakter zamknięty. Respondentami były osoby, w których kompetencji znajdują się sprawy związane z zarządzaniem oświatą na terenie gminy. W miastach i w większych gminach wiejskich był to zazwyczaj kierownik wydziału ds. oświaty, w przypadku małych gmin wiejskich wójt lub sekretarz gminy.

Ankieta zawierała 78 pytań i 120 zmiennych podzielonych na 6 obszarów tematycznych. Strukturę ankiety przedstawia tabela M2:

M2. Struktura ankiety

Rozdział ankiety		Liczba pytań	Liczba zmiennych
A	Polityka oświatowa i planowanie strategiczne	15	23
B	Modele zarządzania oświatą	12	22
C	Regulaminy płacowe	12	12
D	Finansowanie oświaty	9	13
E	Opieka przedszkolna	27	44
F	Komunikacja społeczna w obszarze oświaty	3	6

A

Polityka Oświatowa i Planowanie Strategiczne

Planowanie strategiczne w polskich samorządach jest obecne już od wielu lat – trudno znaleźć gminę, która nie posiada strategii rozwoju. Czy samorządy prowadzą planowanie strategiczne także w obszarze oświaty? Ile z nich posiada strategię oświatową? Jakie są bariery planowania strategicznego w oświacie w Polsce? Te i inne pytania zadaliśmy badanym samorządom.

POSIADANIE STRATEGII

Strategia oświatowa to oddzielny dokument strategiczny definiujący lokalną politykę oświatową. Nie musi być to dokument oficjalny, przyjęty uchwałą rady, ani nie musi być on nazwany „strategią oświatową”, powszechne są także inne nazwy – program rozwoju oświaty, plan polityki oświatowej, polityka edukacyjna, model zarządzania oświatą itd.

A1. Czy w Państwa gminie istnieje dokument strategiczny definiujący długofalową (określoną w perspektywie nie mniej niż trzech lat) lokalną politykę oświatową?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
Tak, posiadamy odrębny dokument strategiczny o tematyce oświatowej	22,5	22,1	23,1	21,6	39,9
Nie, oświata ujęta jest w ogólnej strategii rozwoju naszej gminy	47,9	45,0	48,6	48,1	49,0
Nie mamy żadnych dokumentów strategicznych o tematyce oświatowej	29,6	32,8	28,3	30,3	11,1

Co piąta gmina w Polsce posiada odrębną strategię oświatową, a połowa gmin umieszcza rozdział o oświacie w ogólnej strategii rozwoju. Biorąc pod uwagę brak ustawowego obowiązku sporządzania dokumentu strategicznego poświęconego oświacie, można uznać, że jest to bardzo dobry wynik.

Posiadanie strategii nie jest zależne od typu gminy – gminy wiejskie deklarują, że tak samo często jak gminy miejskie opracowują strategię. Jedynie miasta na prawach powiatu wyróżniają się spośród innych typów JST; aż 40% z nich posiada oddzielną strategię oświatową, a w pozostałych 50% oświata ujęta jest w strategii rozwoju. Wielkość i złożoność systemów oświatowych w miastach na prawach powiatu sprawia, że większość z nich posiada jakąś formę dokumentu strategicznego w obszarze oświaty. Niższy odsetek posiadania strategii oświatowej w gminach wiejskich, miejskich i mieszanych nie musi świadczyć o niewłaściwym podejściu do oświaty. W mniejszej skali rozdział poświęcony oświacie w ramach ogólnej strategii rozwoju może być wystarczający.

INICJATORZY STRATEGII

Osoba, która inspiruje/zleca przygotowanie strategii powinna mieć odpowiedni zasób kompetencji i możliwość działania rozumianą jako podejmowanie decyzji. Inicjator strategii powinien brać odpowiedzialność za realizację dokumentu, dlatego korzystne jest, gdy propozycja opracowania strategii wychodzi od organów wykonawczych.

A2. Proszę powiedzieć, kto wyszedł z propozycją stworzenia dokumentu strategicznego definiującego lokalną politykę oświatową w Państwa gminie?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
wójt, burmistrz, prezydent	65,5	59,2	72,4	63,3	71,0
rada naszej gminy	27,0	17,1	33,4	24,8	43,4
wydział oświaty (edukacji) w naszej gminie	19,0	29,8	22,3	15,2	29,9
dostaliśmy propozycję z zewnątrz od jednostki naukowej/fundacji/firmy doradczej	2,5	6,0	-	3,1	-
ktoś inny	0,6	5,9	-	-	-
nie wiem\trudno powiedzieć	6,8	5,9	--	9,2	14,0

Inicjatywa napisania strategii oświatowej najczęściej wychodziła od wójta, burmistrza bądź starosty (66%). Rada i wydział oświaty rzadziej wychodziły z taką propozycją (27% i 19%). W miastach na prawach powiatu aktywna jest rada miasta, a we wszystkich miastach – również wydział oświaty. Mniejsza aktywność wydziałów oświaty w gminach wiejskich wynika prawdopodobnie z tego, że w tych gminach rzadziej niż w innych, występuje odrębny wydział zajmujący się oświatą.

MOTYWACJA

Nie istnieje obowiązek ustawowy nakazujący samorządom sporządzanie strategii oświatowej. Jaka więc była motywacja twórców strategii? Dlaczego zdecydowali się na stworzenie tego dokumentu?

A3. Jakie były główne motywy stworzenia odrębnego dokumentu strategicznego dotyczącego oświaty w Państwa gminie? Proszę wybrać nie więcej niż dwie najważniejsze odpowiedzi:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
potrzebowaliśmy dokumentu, żeby ubiegać się o środki z Unii Europejskiej	38,8	23,5	33,5	44,0	28,8
chcieliśmy uporządkować sposób podejmowania decyzji samorządu dotyczących oświaty	41,7	35,9	44,5	40,3	56,9
chcieliśmy skłonić zarząd\ radę gminy do oficjalnego przyjęcia pewnej polityki oświatowej	25,0	34,9	33,7	21,8	--
chcieliśmy poinformować społeczeństwo o naszych priorytetach oświatowych	31,6	17,5	33,1	31,1	58,7
chcieliśmy pomóc dyrektorom szkół w przygotowaniu koncepcji pracy szkoły	22,9	23,8	16,7	24,9	28,3
inne	3,3	-	5,5	3,1	-
nie wiem\trudno powiedzieć	4,4	11,8	5,6	3,1	-

Dwa główne motywy podjęcia prac nad strategią przez samorządy to chęć uporządkowania spraw oświaty (42%) oraz ubieganie się o środki europejskie (39%). W dalszej kolejności wymieniano chęć poinformowania społeczeństwa o priorytetach samorządu (32%), skłonienie zarządu\rady gminy do oficjalnego przyjęcia pewnej polityki oświatowej (25%) oraz zamiar pomocy dyrektorom szkół w przygotowaniu koncepcji pracy szkoły (23%). Jedynie 3% samorządów inaczej umotywowowało postanowienie stworzenia strategii.

Istotność poszczególnych motywów znacznie się różni pomiędzy typami gmin. Dla miast na prawach powiatu najważniejsza jest chęć poinformowania społeczeństwa o priorytetach oświatowych samorządu, w innych typach jednostek funkcja informacyjna strategii nie ma aż tak dużego znaczenia. W dużych miastach liczba szkół i mnogość zadań powodują, że komunikacja samorządu z mieszkańcami jest trudniejsza i bardziej sformalizowana. Strategia w jasny i przystępny sposób może przedstawiać przyjętą przez miasto politykę względem oświaty. W przeciwieństwie do innych typów jednostek, miasta na prawach powiatu nie kierują strategii oświatowych do radnych.

Dla mniejszych miast najważniejszym powodem sporządzenia osobnego dokumentu strategicznego – oprócz uporządkowania spraw oświatowych – była chęć skłonienia zarządu\rady gminy do oficjalnego przyjęcia pewnej polityki oświatowej. Przyjęcie przez radę oficjalnego dokumentu w pewien sposób obliguje ją do podążania wyznaczonym szlakiem, gwarantując lokalnej oświacie stabilność.

Dla gmin wiejskich, najczęściej spośród wszystkich samorządów borykających się z problemami finansowymi, ważnym motywem napisania strategii był zamiar pozyskania środków z UE. W obecnej perspektywie finansowej (2007-2013) największe możliwości na dofinansowanie szkół i placówek stworzył Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Poparcie wniosku odpowiednimi zapisami w strategii zwiększało możliwość uzyskania funduszy zarówno przez placówki, jak i ich organy prowadzące.

Zróznicowane motywy towarzyszące powstaniu dokumentu pokazują, że strategia oświatowa, oprócz swojej podstawowej funkcji, jaką jest samo planowanie strategiczne, może pełnić także inne funkcje: w przypadku miast na prawach powiatu – informacyjną (komunikacyjną), w przypadku gmin miejskich i miejsko-wiejskich – wpływanie na decyzje radnych, a w przypadku gmin wiejskich – pozyskiwanie dodatkowych środków na oświatę.

A4. Proszę spojrzeć na poniższą listę i wskazać powody, dla których w Państwa gminie nie powstał odrębny dokumenty strategiczny w obszarze oświaty? Proszę wybrać nie więcej niż dwie najważniejsze odpowiedzi:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
wystarcza nam część oświatowa w strategii ogólnej, nie potrzebujemy odrębnego dokumentu	68,3	61,7	66,5	70,6	46,4
podjęliśmy prace nad strategią, ale nie udało się jej uchwalić	7,2	13,6	5,2	6,1	37,0+
dyskusja nad strategią tworzy konflikty, więc nie pomaga rozwiązywać realnych problemów	5,0	5,1	6,5	4,3	8,8
strategia w niczym nie pomaga, decyzje i tak podejmowane są w inny sposób	15,8	25,3	20,3	12,9	8,8
inne	2,2	4,9	4,9	0,8	--
nie wiem\trudno powiedzieć	10,9	8,4	8,2	12,1	17,6

Większości samorządów (68,3%), poza miastami na prawach powiatu, wystarcza część oświatowa strategii rozwoju gminy, przy czym gminom wiejskim w największym stopniu. Mniejszym JST „nie opłaca się” ponosić trudu przygotowania oddzielnego dokumentu, jeśli system oświatowy, którym zarządzają, jest niewielki, a jego problemy są w większości ujęte w strategii rozwoju gminy. Gminy miejskie i mieszane dosyć sceptycznie podchodzą do dokumentów strategicznych, twierdząc, że nie pomagają one rozwiązywać problemów. Interesująca sytuacja zachodzi natomiast w miastach na prawach powiatu – 37% deklaruje, że prace nad strategią zostały podjęte, ale dokumentu nie udało się uchwalić. Przyczyny tego zjawiska mogą być różne; miasta na prawach powiatu częściej niż inne JST wskazują na kadencyjność jako przeszkodę w planowaniu strategicznym (pytanie A5), co może oznaczać, że uchwalenie strategii w dużym mieście jest procesem bardziej politycznym niż w innych jednostkach, a osiągnięcie konsensusu dotyczącego celów i działań w podzielonym politycznie środowisku zadaniem wyjątkowo trudnym.

BARIERY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

Planowanie strategiczne nie jest zadaniem łatwym. W natłoku codziennych zajęć nie zawsze jest na nie czas, ponadto wymaga gruntownej analizy obecnego stanu, a co najważniejsze – trudno przewidzieć, co się wydarzy w przyszłości. Jakie główne bariery planowania strategicznego w oświacie dostrzegają samorządowcy?

A5. Jakie są główne bariery i trudności w planowaniu strategicznym w obszarze oświaty w Państwa gminie? Proszę wybrać nie więcej niż dwie najważniejsze odpowiedzi:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zmieniająca się polityka państwa	52,8	49,9	57,6	51,5	50,0
kadencyjność władz samorządów i zmieniające się priorytety	18,0	18,3	19,4	16,8	33,7
odmowa współpracy ze strony partnerów społecznych	3,7	7,8	5,2	2,7	--
brak zgody na terenie naszej gminy co do priorytetów oświaty	2,2	2,6	1,3	2,6	--
brak środków budżetowych pozwalających sfinansować nasze priorytety oświatowe	53,6	47,6	53,5	54,8	48,9
odsunięcie w czasie możliwości weryfikacji efektów edukacyjnych podjętych decyzji	5,2	5,4	7,8	4,1	5,8
inne	1,8	2,7	3,9	0,6	5,6
żadne z powyższych - brak barier	8,2	9,3	3,8	9,6	11,3
nie wiem\trudno powiedzieć	3,5	6,7	1,3	4,0	--

Samorządy dostrzegają trzy główne bariery planowania strategicznego w oświacie. Są to: zmieniająca się polityka państwa, brak środków finansowych oraz kadencyjność władz samorządowych. Bez względu na typ jednostki, samorządy zgodnie wskazują na wymienione trudności. Jedynie w miastach na prawach powiatu kadencyjność stanowi większą przeszkodę w planowaniu niż w innych samorządach (33,7% do 18%).

PLANOWANIE SIECI SZKÓŁ

Wśród wielu strategicznych decyzji podejmowanych przez samorząd, jedną z trudniejszych i ważniejszych, jest ta o zamknięciu szkoły. W związku ze zmianami demograficznymi część samorządów stanęła przed tym niełatwym zadaniem.

A6. Czy w Państwa gminie w ciągu ostatnich 5 lat powstała potrzeba zamknięcie szkoły/szkół ze względu na zmiany demograficzne?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	29,6	10,6	38,8	27,7	61,3
nie	70,4	89,4	61,2	72,3	38,7
nie wiem\trudno powiedzieć	-	-	-	-	-

Potrzeba zamknięcia szkoły w ostatnich 5 latach powstała w 60% miast na prawach powiatu oraz w 40% gmin mieszanych, ale tylko w 10% gmin wiejskich. Przyczyny dysproporcji pomiędzy odpowiedziami poszczególnych samorządów mogą być różne. Powiaty grodzkie w przeciwieństwie do gmin, prowadzą obok szkół podstawowych i gimnazjów, także szkoły ponadgimnazjalne, istnieje więc możliwość, że potrzeba restrukturyzacji dotyczyła głównie tych placówek. Inną przyczyną może być wcześniejsza restrukturyzacja sieci szkół w gminach niż w miastach na prawach powiatu.

A7. Czy zostały przygotowane plany zamknięcia tej/tych szkoły/szkół?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	75,8	36,6	86,6	70,9	90,8
nie	22,8	63,4	13,4	26,6	9,2
nie wiem\trudno powiedzieć	1,5	-	-	2,4	-

Jeżeli zaszła potrzeba zamknięcia szkoły, w przeważającej liczbie przypadków odpowiednie plany zostały przygotowane. Największe trudności z przygotowaniem planów zamknięcia szkoły miały gminy miejskie.

A8. Dlaczego, mimo potrzeby, postanowili Państwo nie zamykać tej/tych szkoły/szkół? Proszę wybrać nie więcej niż dwie najważniejsze odpowiedzi:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
szkoła jest jedynym ośrodkiem kultury w małych miejscowościach	62,2	39,4	75,1	63,9	-
dojazdy do szkół są zbyt obciążające dla dzieci	17,5	-	25,7	18,3	-
niemożliwe jest zorganizowanie sprawnego dowozu uczniów do szkoły	-	-	-	-	-
chcieliśmy chronić miejsca pracy nauczycieli	22,6	59,6	23,6	17,9	-
przewidywaliśmy negatywną reakcję społeczeństwa	42,6	60,9	25,8	45,9	-
inne powody	6,4	-	-	9,2	-
nie wiem\trudno powiedzieć	13,1	-	24,9	9,1	100,0

Nie wszystkie gminy decydują się na restrukturyzację sieci szkół, mimo że zauważają taką potrzebę. Głównym powodem braku podjęcia działania jest troska o szkołę jako jedyny ośrodek kultury oraz obawa przed negatywną reakcją społeczeństwa. Dla gmin miejskich istotnym powodem jest także chęć ochrony miejsc pracy nauczycieli.

A9. Na podstawie jakich kryteriów przygotowano te plany?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
wysokie koszty utrzymania szkoły	82,4	100,0	88,6	82,9	39,3
niskie kwalifikacje kadry nauczycielskiej	2,5	-	-	3,3	10,4
niezadowalające wyniki egzaminów zewnętrznych	4,7	-	7,6	--	29,8
niewystarczające wyposażenie szkoły	10,4	31,9	7,7	10,5	19,9
potrzeba zapewnienia we wszystkich szkołach pełnej oferty edukacyjnej	15,7	-	11,5	17,3	29,3
inne	27,0	31,9	34,3	20,5	40,9
nie wiem\trudno powiedzieć	-	-	-	-	-

Głównym kryterium planów zamknięcia szkoły w gminach wiejskich i mieszanych było kryterium ekonomiczne – wysokie koszty utrzymania szkoły. Na dalszych miejscach wymieniano potrzebę zapewnienia pełnej oferty we wszystkich szkołach, czyli niemożność jej zapewnienia w małych placówkach oraz niewystarczające wyposażenie szkoły. Poza miastami na prawach powiatu, jakość nauczania w szkole nie stanowi kryterium przy decyzji o jej zamknięciu.

A10. Czy te plany zostały zrealizowane?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, w całości	72,0	64,4	61,5	82,8	40,1
tak, częściowo	10,7	-	15,4	3,4	49,8
nie	17,3	35,6	23,1	13,8	10,1
nie wiem\trudno powiedzieć	-	-	-	-	-

Największą skuteczność w zamykaniu szkół mają gminy wiejskie. Jest to dosyć zaskakujące, ale być może wynika to po części z tego, że część szkół została zamknięta w sposób „naturalny” – w okolicznych wioskach nie rodziły się dzieci, więc szkoła wygasa samoistnie. Miasta na prawach powiatu w połowie przypadków musiały iść na kompromis, co pokazuje silne ścieranie się interesów samorządu i lokalnej społeczności, a zwłaszcza rodziców. Najwięcej niezrealizowanych planów zamknięcia szkół jest w gminach miejsko-wiejskich – być może przyczyną jest opór ośrodków wiejskich wobec decyzji podjętych w mieście.

A11. Dlaczego nie zrealizowano tych planów bądź zrealizowano je częściowo?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
protesty nauczycieli	16,5	100,0	19,7	--	33,4
protesty rodziców	37,6	100,0	39,2	19,9	66,4
interwencja radnych	48,2	100,0	50,7	40,4	50,2
brak zgody kuratorium oświaty	14,1	-	9,4	20,9	16,5
inne	23,5	-	29,5	18,7	16,9
nie wiem\trudno powiedzieć	5,2	-	10,4	-	-

Główną przyczyną nie zrealizowania planów zamknięcia szkół jest opór radnych. Opór rodziców i protesty nauczycieli są znacznie silniejsze w miastach na prawach powiatu niż w gminach wiejskich. Na terenach wiejskich, gdzie społeczność często nie potrafi się zorganizować, aby osiągnąć wspólny cel, częstsze były interwencje Kuratorium oświaty.

Więcej o zamykaniu szkół znajdują Państwo w tomie I Biblioteczki Oświaty Samorządowej (red. A. Levitas) - Strategie oświatowe w rozdziale piątym (K. Kloc, Konflikty w procesie racjonalizacji sieci szkół).

JAKOŚĆ SZKÓŁ

Jakość bardzo trudno zdefiniować, szczególnie w oświacie. Wszyscy pragną dobrych szkół, ale co to właściwie oznacza i kto ma wpływ na kształtowanie jakości? Każda grupa (rodzice, uczniowie, nauczyciele) inaczej definiują jakość szkół. Dla jednych liczą się wysokie wyniki egzaminów zewnętrznych, dla innych możliwość wszechstronnego rozwoju na zajęciach pozalekcyjnych, a dla jeszcze innych dobra atmosfera i przyjaźni nauczyciele. Jak jakość w oświacie pojmują samorządy? Jakie kryteria pracy szkół są dla nich najważniejsze?

A12. Jakość pracy szkoły może być wyznaczana przez różne czynniki. Które z poniższych czynników są najważniejsze w Państwa gminie? Proszę wybrać nie więcej niż trzy najważniejsze odpowiedzi:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
wyniki egzaminów zewnętrznych	63,5	71,0	71,8	59,5	55,3
edukacyjna wartość dodana (dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych)	21,7	27,5	24,5	19,0	38,9
poprawna realizacja procedur administracyjnych	6,4	6,6	5,1	6,7	10,9
poprawne wydatkowanie budżetowanych środków	21,9	18,5	19,2	23,0	32,5
efektywność działalności szkoły mierzonej określonymi wskaźnikami	27,6	33,1	30,0	25,6	34,8
sukcesy uczniów w konkursach zewnętrznych i olimpiadach sportowych	39,5	46,0	42,0	37,8	33,1
dalsze losy absolwentów szkoły (np. procent studiujących)	13,1	6,5	15,1	13,4	10,9
szeroka oferta dodatkowych programów i zajęć	34,5	38,2	24,4-	37,8	33,7

satysfakcja uczniów i rodziców	38,2	37,9	41,0	38,6	5,3
szeroka oferta dodatkowych programów i zajęć	34,5	38,2	24,4	37,8	33,7
nie wiem\trudno powiedzieć	2,2	1,4	2,6	2,1	5,7

Najważniejszym czynnikiem określającym jakość szkoły (63,5%) w oczach samorządów są wyniki egzaminów zewnętrznych. Dwa kolejne to indywidualne sukcesy uczniów w konkursach i olimpiadach (39,5%) oraz satysfakcja uczniów i ich rodziców (38,2%). EWD jest wykorzystywana jako wskaźnik jakości szkoły w co piątej gminie, jedynie miasta na prawach powiatu używają jej częściej (40%). Dalsze losy absolwentów nie mają dużego znaczenia dla gmin (13,1%).

A13. Proszę ocenić, w jakim stopniu w Państwa gminie na jakość pracy szkoły mają wpływ poniżej wymienione instytucje lub osoby?

Wpływ na jakość pracy szkoły mają władze centralne:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
mają wpływ w decydującym stopniu (1)	12,4	11,9	9,1	13,6	16,4
mają wpływ w znacznym stopniu (2)	29,3	26,2	34,8	27,6	33,4
mają wpływ w średnim stopniu (3)	26,4	31,7	19,4	28,4	23,0
mają wpływ w niewielkim stopniu (4)	17,6	22,4	18,9	16,3	21,6
wcale nie mają wpływu (5)	12,0	5,2	15,2	12,2	--
dwa górne razem (1+2)	41,7	38,1	43,9	41,2	49,8
dwa dolne razem (4+5)	29,6	27,7	34,1	28,5	21,6
nie wiem\trudno powiedzieć	2,3	2,6	2,6	2,0	5,6

Wpływ na jakość pracy szkoły mają władze gminy:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
mają wpływ w decydującym stopniu (1)	42,3	44,8	42,0	41,9	43,9
mają wpływ w znacznym stopniu (2)	40,3	40,8	42,6	39,7	34,0
mają wpływ w średnim stopniu (3)	14,4	10,4	11,6	15,8	22,1
mają wpływ w niewielkim stopniu (4)	2,9	2,7	3,8	2,7	--
wcale nie mają wpływu (5)	-	-	-	-	-
dwa górne razem (1+2)	82,6	85,5	84,6	81,5	77,9
dwa dolne razem (4+5)	2,9	2,7	3,8	2,7	--
nie wiem\trudno powiedzieć	0,1	1,3	-	-	-

Wpływ na jakość pracy szkoły ma kuratorium:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
ma wpływ w decydującym stopniu (1)	8,3	13,1	10,3	6,7	10,9
ma wpływ w znacznym stopniu (2)	31,4	25,2	34,7	30,9	34,2
ma wpływ w średnim stopniu (3)	30,6	34,2	16,7	35,0	38,8
ma wpływ w niewielkim stopniu (4)	26,3	18,1	36,9	23,9	16,2
wcale nie ma wpływu (5)	2,8	6,8	--	3,4	--
dwa górne razem (1+2)	39,7	38,3	45,0	37,7	45,0
dwa dolne razem (4+5)	29,1	24,9	36,9	27,3	16,2
nie wiem\trudno powiedzieć	0,6	2,6	1,4	-	-

Wpływ na jakość pracy szkoły ma dyrektor:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
ma wpływ w decydującym stopniu (1)	53,8	55,6	56,3	52,6	55,7
ma wpływ w znacznym stopniu (2)	36,3	40,6	34,7	36,6	27,7
ma wpływ w średnim stopniu (3)	7,6	2,6	9,0	7,5	16,6
ma wpływ w niewielkim stopniu (4)	1,7	--	--	2,7	--
wcale nie ma wpływu (5)	0,5	1,2	-	0,7	-
dwa górne razem (1+2)	90,1	96,1	91,0	89,1	83,4
dwa dolne razem (4+5)	2,3	1,2	--	3,4	--
nie wiem\trudno powiedzieć	-	-	-	-	-

Wpływ na jakość pracy szkoły mają nauczyciele:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
mają wpływ w decydującym stopniu (1)	28,7	31,7	32,1	27,0	27,5
mają wpływ w znacznym stopniu (2)	48,9	51,2	46,0	49,4	55,2
mają wpływ w średnim stopniu (3)	17,8	14,4	21,9	16,9	17,3
mają wpływ w niewielkim stopniu (4)	4,2	2,7	--	6,2	--
wcale nie mają wpływu (5)	0,4	-	-	0,7	-
dwa górne razem (1+2)	77,5	82,9	78,1	76,3	82,7
dwa dolne razem (4+5)	4,6	2,7	--	6,8	--
nie wiem\trudno powiedzieć	-	-	-	-	-

Wpływ na jakość pracy szkoły - uczniowie i rodzice:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
mają wpływ w decydującym stopniu (1)	10,4	11,8	10,3	10,0	16,7
mają wpływ w znacznym stopniu (2)	41,6	55,3	36,2	41,2	49,4
mają wpływ w średnim stopniu (3)	40,0	30,2	44,6	39,9	33,9
mają wpływ w niewielkim stopniu (4)	6,9	2,6	7,7	7,5	--
wcale nie mają wpływu (5)	1,2	-	1,2	1,4	-
dwa górne razem (1+2)	52,0	67,2	46,5	51,2	66,1
dwa dolne razem (4+5)	8,0	2,6	8,9	8,9	--
nie wiem\trudno powiedzieć	-	-	-	-	-

Wpływ na jakość pracy szkoły - związki zawodowe:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
mają wpływ w decydującym stopniu (1)	3,1	5,4	2,6	2,7	10,9
mają wpływ w znacznym stopniu (2)	14,3	10,5	15,5	13,4	38,9
mają wpływ w średnim stopniu (3)	28,0	31,4	26,9	28,3	16,9
mają wpływ w niewielkim stopniu (4)	35,0	34,3	34,9	35,9	16,9
wcale nie mają wpływu (5)	17,6	18,4	19,0	16,9	16,4
dwa górne razem (1+2)	17,4	15,8	18,0	16,2	49,8
dwa dolne razem (4+5)	52,5	52,7	53,9	52,8	33,4
nie wiem\trudno powiedzieć	2,1	--	1,3	2,7	--

Samorządowcy z różnych typów JST są zgodni, co do tego kto ponosi odpowiedzialność za jakość szkół. Ich zdaniem największy wpływ (w decydującym i znacznym stopniu) na poziom pracy szkoły mają dyrektorzy szkół. Drugi co do znaczenia wpływ wywierają same gminy, na trzecim miejscu to nauczyciele decydują o jakości szkół. W dalszej kolejności samorządowcy wymieniają uczniów i rodziców, władze centralne i kuratoria. Z wymienionych osób/instytucji najmniejszy wpływ na jakość pracy szkoły mają związki zawodowe (około 17%), jedynie miasta na prawach powiatu widzą wpływ związków zawodowych w 50% (niewykluczone jednak, że mają na myśli wpływ negatywny).

A14. Czy w Państwa gminie w ciągu ostatnich 10 lat zwiększyła się liczba wyraźnie słabszych szkół, charakteryzujących się niskimi wynikami egzaminów zewnętrznych, niską frekwencją, narkomanią lub brakiem bezpieczeństwa?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, widzimy takie szkoły na terenie naszej gminy i podjęliśmy stosowne działania naprawcze	10,1	7,9	10,2	9,5	33,8
tak, widzimy takie szkoły na terenie naszej gminy, ale jako samorząd niewiele możemy z tym zrobić	5,0	9,4	3,7	4,7	5,6
nie, ten problem nie dotyczy naszych szkół	82,7	80,0	84,8	83,8	44,1
nie wiem\trudno powiedzieć	2,2	2,6	1,3	2,0	16,5

Polaryzację szkół obserwują znacznie częściej miasta na prawach powiatu niż pozostałe typy gmin – aż jedna trzecia z nich zauważa zwiększenie się liczby wyraźnie słabszych szkół. W pozostałych gminach problem ten dotyczy zaledwie 10% gmin, zaś w znakomitej większości problem nie występuje.

Więcej o jakości szkół znajduje się w tomie VII Biblioteczki Oświaty Samorządowej - Decentralizacja oświaty (red. M. Herbst), w rozdziale czwartym (M. Piotrowski, Pomiar dydaktyczny i polityka projakościowa gminy w obszarze oświaty).

A15. Czy podjęte w Państwa gminie działania prewencyjne obejmują współpracę z innymi wydziałami administracji samorządowej (np. z opieką społeczną)?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	86,4	83,7	100,0	79,3	100,0
nie	13,6	16,3	--	20,7	--
nie wiem\trudno powiedzieć	-	-	-	-	-

W znakomitej większości gminy podjęły kroki zaradcze przeciw rozwarstwianiu się poziomu szkół. Najwięcej kłopotów z podjęciem działań prewencyjnych mają gminy wiejskie.

Strategiom oświatowym jest poświęcony I tom Biblioteczki Oświaty Samorządowej - Strategie oświatowe (red. A. Levitas).

B

Modele zarządzania oświatą

Model zarządzania oświatą to całościowe podejście samorządu do zarządzania szkołami na swoim terenie. Składa się na niego wiele elementów, m.in. sposób organizacji pracy (szkół i urzędu), wyznawane wartości, sposób podejmowania decyzji i finansowania szkół, relacje samorządu z dyrektorami, wykorzystywane narzędzia zarządcze. O niektóre z nich pytaliśmy gminy.

ORGANIZACJA KSIĘGOWOŚCI

Samorządy w różny sposób organizują obsługę administracyjno-księgową szkół. Jedne umieszczają ją bezpośrednio w szkole poprzez zatrudnienie księgowej, inne powołują do tego zespół obsługujący wszystkie szkoły, jeszcze inne umieszczają księgowość bezpośrednio w urzędzie.

B1. Gdzie umiejscowiona jest obsługa administracyjno-księgowa szkół w Państwa gminie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
w szkole\szkołach	28,5	63,8	34,6	19,6	61,4
w urzędzie gminy	27,5	2,6	19,3	35,2	5,7
w zespole ekonomiczno-administracyjnym szkół	41,0	29,6	42,3	43,2	16,5
w innym miejscu	3,0	4,0	3,9	2,0	16,4
nie wiem\trudno powiedzieć	-	-	-	-	-

Organizacja księgowości oświatowej zależy przede wszystkim od wielkości systemu szkolnego. Miasta mają księgowość przeważnie w szkołach (60%), a gminy wiejskie i mieszane w urzędzie lub zespole administracyjno-ekonomicznym. W 40% gmin obsługa administracyjno-księgowa jest umieszczona w zespołach administracyjno-ekonomicznych szkół i po około 30% w szkołach albo w urzędzie gminy, choć wyraźne są różnice między typami gmin.

PRIORYTETY I WYZNAWANE WARTOŚCI

Dla wszystkich samorządów ważne jest aby oświata na ich terenie była wysokiej jakości i zaspokajała potrzeby lokalnej społeczności. W sytuacji ograniczonych zasobów, gdy trzeba wybierać komu dać więcej, a komu mniej, istotne są jednak priorytety obrane przez samorząd. Wyznawane wartości mogą przejawiać się poprzez promowanie pewnych zachowań, zachęcanie do postępowania w określony sposób. Jakie priorytety i wartości mają polskie gminy?

B2. W kolejnych parach zdań proszę wskazać to zdanie, które bliższe jest sytuacji w Państwa gminie:

Współpraca vs. konkurencja

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
Uważamy, że dla osiągnięcia wysokiej jakości szkoły powinny raczej ze sobą współpracować, niż porównywać swe osiągnięcia.	78,7	77,6	75,7	80,5	67,0
Uważamy, że dla osiągnięcia wysokiej jakości szkoły powinny konkurować ze sobą, gdyż zwiększa to motywację wśród nauczycieli i uczniów.	21,3	22,4	24,3	19,5	33,0

W polskich samorządach kultura współpracy zdecydowanie dominuje nad kulturą konkurencji – cztery na pięć gmin stawia współpracę między szkołami wyżej niż konkurencję. Nieco inna jest sytuacja w dużych miastach, gdzie po pierwsze już sama mnogość szkół stwarza dobre warunki do rozwoju konkurencji, a po drugie często wymuszana jest poprzez aktywne i świadome środowiska nauczycieli i rodziców. Potwierdza to stanowisko jednej trzeciej miast na prawach powiatu, które uważają, że dla osiągnięcia wysokiej jakości szkoły powinny ze sobą konkurować.

Dyrektor menadżer vs. dyrektor nauczyciel

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
W naszej gminie dyrektor szkoły jest przede wszystkim nauczycielem i odpowiada za proces dydaktyczny w szkole.	48,8	42,2	49,8	49,3	50,1
W naszej gminie dyrektor szkoły jest przede wszystkim menadżerem i odpowiada za rozwój szkoły jako instytucji.	51,2	57,8	50,2	50,7	49,9

Już od wielu lat kandydaci na dyrektora szkoły muszą mieć skończone studia podyplomowe/kurs kwalifikacyjny z zarządzania oświatą. Nowoczesne metody zarządzania coraz częściej trafiają do szkół. Jak postrzegana jest zatem rola dyrektora przez gminy? Samorządy są bardzo podzielone w tej kwestii, połowa gmin ma wizję dyrektora przede wszystkim jako nauczyciela, a połowa – jako menadżera placówki. Zaskakujący jest natomiast brak różnic między poszczególnymi typami gmin.

Doskonalenie nauczycieli zadanie dyrektora czy samorządu?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
W naszej gminie doskonalenie nauczycieli jest ważnym zadaniem każdej szkoły, odpowiedzialność za wybór kierunków doskonalenia spoczywa na dyrektorsze szkoły.	48,8	42,2	49,8	49,3	50,1
W naszej gminie doskonalenie nauczycieli to ważna funkcja samorządu, odpowiedzialność za wybór kierunków doskonalenia spoczywa na samorządzie.	51,2	57,8	50,2	50,7	49,9

Przeważająca większość gmin (90%) uważa, że za wybór kierunków doskonalenia nauczycieli odpowiedzialny jest dyrektor. Pokazuje to, że większość samorządów ufa swoim dyrektorom, wierząc, że najlepiej znają potrzeby swych placówek i pracowników. Tylko co dziesiąta gmina uważa, że doskonalenie nauczycieli jest jej zadaniem.

B3a. Czy programy i projekty edukacyjne, finansowane bądź inicjowane przez Państwa gminę, mają na celu:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
głównie wsparcie szkół najstabszych	8,6	10,3	3,8-	10,1	11,3
przede wszystkim wsparcie szkół najstabszych, i w drugiej kolejności promocję szkół najlepszych	45,0	44,4	51,0	42,9	44,0
przede wszystkim promocję szkół najlepszych, i w drugiej kolejności wsparcie szkół najstabszych	24,9	24,2	24,5	25,2	22,3
głównie promocję szkół najlepszych	3,2	5,4	5,1	2,1	5,3
nie realizujemy takich programów i\lub projektów	18,3	15,8	15,6	19,7	17,2

Ukierunkowanie projektów edukacyjnych prowadzonych przez gminę pokazuje wartości wyznawane przez samorząd. Ponad połowa gmin realizuje projekty edukacyjne mające głównie/przede wszystkim na celu wsparcie szkół najstabszych, co pokazuje, że samorządom zależy na zmniejszeniu różnic pomiędzy placówkami. Mniej niż 30% adresuje projekty przede wszystkim albo głównie do szkół najlepszych. Co istotne, własne programy i projekty edukacyjne prowadzi aż 80% gmin.

B3b. Czy programy i projekty edukacyjne, finansowane bądź inicjowane przez Państwa gminę, mają na celu:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
głównie wsparcie uczniów z trudnych środowisk	10,8	11,8	12,8	10,1	6,0
przede wszystkim wsparcie uczniów z trudnych środowisk, i w drugiej kolejności promocję uczniów najzdolniejszych	59,8	65,8	62,9	57,2	71,5
przede wszystkim promocję uczniów najzdolniejszych, i w drugiej kolejności wsparcie uczniów z trudnych środowisk	16,5	10,7	16,6	17,6	11,2
głównie promocję szkół najlepszych	1,9	2,6	1,3	2,1	--
nie realizujemy takich programów i\lub projektów	11,0	9,1	6,4	13,0	11,3

70% gmin kieruje swoje projekty edukacyjne głównie/przede wszystkim do trudnych środowisk. Jest to zdecydowanie więcej, niż procent gmin kierujących swoje programy do szkół najlepszych (patrz pytanie B3a). Oznacza to, że nawet programy adresowane do dobrych szkół, mają na celu pomoc uczniom z trudnych środowisk.

RELACJE MIĘDZY SAMORZĄDEM A DYREKTORAMI SZKÓŁ

Stosunki między dyrektorami szkół a samorządami są kluczowe dla funkcjonowania lokalnej oświaty. Jedne samorzady są zwolennikami znacznej autonomii dyrektorów, wierząc, że jako profesjonaliści najlepiej wiedzą jak zarządzać szkołą, inne natomiast wykazują się nieco mniejszym zaufaniem, za to znaczną potrzebą kontroli działań dyrektorów.

B4. Czy dyrektor szkoły w Państwa gminie może podejmować samodzielnie decyzje dotyczące pozyskiwania dodatkowych środków finansowych?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, całkowicie samodzielnie	55,6	68,5	51,4	55,0	60,8
tak, ale tylko częściowo samodzielnie	42,4	27,4	47,3	43,0	39,2
nie	2,0	4,0	1,3	2,0	--

Jednym z elementów autonomii dyrektora szkoły jest możliwość podejmowania samodzielnych decyzji dotyczących pozyskiwania środków finansowych. W przeważającej większości gmin dyrektorzy mają wpływ na te decyzje, jednak pełną autonomią cieszą się dyrektorzy w 56% gmin. Zaufanie do dyrektorów jest największe w miastach niebędących miastami na prawach powiatu.

B5. Czy dyrektor szkoły w Państwa gminie może podejmować samodzielnie decyzje dotyczące wykorzystania dodatkowo pozyskanych środków finansowych?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, całkowicie samodzielnie	57,8	48,6	63,2	57,0	60,9
tak, ale tylko częściowo samodzielnie	39,0	44,7	36,8	39,0	39,1
nie	3,0	5,3	--	4,0	--
nie wiem\trudno powiedzieć	0,1	1,3	-	-	-

Samodzielność dyrektorów szkół w wydawaniu dodatkowo pozyskanych środków jest mniejsza niż samodzielność w ich pozyskiwaniu. Około 60% gmin daje dyrektorom całkowitą samodzielność w tym zakresie, a około 40% częściową. Dyrektorzy z gmin miejskich nieco rzadziej niż z innych JST mogą całkowicie samodzielnie decydować o wykorzystaniu zarobionych środków.

Więcej o relacjach między samorządem a dyrektorem szkoły znajdą Państwo w II tomie Biblioteczki Oświaty Samorządowej - Zarządzanie oświatą (red. M. Herbst), w rozdziale trzecim (S. Szelewa, Relacje między samorządem terytorialnym a dyrektorami szkół) oraz w tomie VII - Decentralizacja oświaty (red. M. Herbst), w rozdziale szóstym (J. Herczyński, A. Sobotka, Dyskusje o statusie dyrektora szkoły).

INSTRUMENTY ZARZĄDCZE

Wraz z przyjmowaniem przez polskie samorzady koncepcji Nowego Zarządzania Publicznego (New Public Management), rośnie liczba narzędzi do dyspozycji samorządów ułatwiających sprawne zarządzanie systemem szkolnym. Można wśród nich znaleźć zarówno instrumenty typowo zarządcze, takie jak budżet zadaniowy czy kontrola zarządcza, jak i narzędzia software'owe ułatwiające zarządzanie (np. elektroniczny arkusz organizacyjny).

B6. Czy w Urzędzie Państwa gminy został wdrożony system zarządzania jakością?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
Tak, ISO	27,9	39,7	29,6	23,7	71,9
Tak, CAF	2,1	--	--	3,3	--
Tak, EFQM	-	-	-	-	-
Tak, inny niż wyżej wymienione	2,2	2,7	3,7	1,3	5,6
nie	59,1	43,1	53,9	65,0	22,5
nie wiem\trudno powiedzieć	8,7	14,4	12,7	6,7	--

Systemy zarządzania jakością, kiedyś obecne tylko w korporacjach, dziś coraz częściej wprowadzają samorzady. Samorząd posiadający certyfikat potwierdzający wdrożenie systemu zarządzania jakością, pokazuje, że jest organizacją działającą przejrzystie, o nastawieniu proklienckim. System zarządzania jakością wdrożyła 1/3 samorządów (32%), najpopularniejsze jest ISO – używa go 28% JST. Inne systemy, w tym CAF i EFQM nie są znane. Wyraźne są różnice między typami JST – aż 72% miast na prawach powiatu wdrożyła system zarządzania jakością i tylko co czwarta gmina wiejska.

B7. Które z poniższych instrumentów zarządczych zostały wdrożone i są wykorzystywane w Państwa gminie?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
kontrola zarządcza	69,8	80,2	74,3	66,2	77,3
organizacyjne standardy oświatowe	31,4	35,8	37,0	27,1	67,7
bon oświatowy	5,9	7,9	3,8	6,0	16,8
elektroniczny arkusz organizacyjny	32,4	42,3	44,9	24,1	83,2
elektroniczny dziennik klasowy	24,5	37,9	32,5	18,0	61,0
oprogramowanie do kontrolowania dotacji dla szkół niepublicznych	5,4	2,7	3,9	4,6	50,6
inne	6,5	1,4	3,8	8,1	10,6

Zestaw wykorzystywanych instrumentów wspomagających zarządzanie zależy od wielkości systemu szkolnego. Spośród wymienionych w pytaniu instrumentów zarządczych najczęściej wdrożone zostały: kontrola zarządcza (70% gmin), elektroniczny arkusz organizacyjny i organizacyjne standardy oświatowe (po 32% gmin) oraz elektroniczny dziennik klasowy (25%). Małą popularnością cieszy się oprogramowanie do kontrolowania dotacji dla szkół niepublicznych oraz finansowanie szkół przy pomocy bonu oświatowego. W przypadku wszystkich instrumentów, częstotliwość ich wdrożenia w miastach na prawach powiatu jest największa. Różnice są szczególnie silne w przypadku elektronicznego arkusza organizacyjnego (83% MNPP), organizacyjnych standardów oświatowych (68% MNPP) i elektronicznego dziennika klasowego (61% MNPP).

Więcej o kontroli zarządczej znajdą Państwo w tomie II, Zarządzanie oświatą (red. M. Herbst), w rozdziale czwartym (M. Popławski, Kontrola zarządcza w oświacie), a o standardach oświatowych w tomie III - Finansowanie oświaty (red. M. Herbst), w rozdziale trzecim (M. Tobor, Lokalne standardy zatrudnienia w oświacie).

B8. Czy w Państwa gminie funkcjonuje budżet zadaniowy dla oświaty?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
Tak, jest on częścią budżetu zadaniowego gminy	37,1	37,0	37,3	36,7	44,3
Tak, na potrzeby oświaty stworzyliśmy taki budżet	10,7	6,7	7,7	12,1	22,1
Nie, choć mamy budżet zadaniowy dla innych działań gminy	3,8	3,9	3,8	4,0	--
Nie, ale prowadzimy prace przygotowawcze nad budżetem zadaniowym dla oświaty	15,1	14,1	15,5	14,8	23,0
Nie mamy budżetu zadaniowego w naszej gminie	33,2	38,3	35,8	32,4	10,6

Budżet zadaniowy to jedna z metod zarządzania finansami mająca na celu zwiększenie efektywności i przejrzystości wydawania środków publicznych. Budżet zadaniowy dla oświaty istnieje w około połowie gmin. Niemal połowa miast na prawach powiatu ma ogólnomiejski budżet zadaniowy, jedna piąta ma taki budżet na potrzeby oświaty, jedna piąta się do tego przygotowuje, a jedynie 10% miast nie posiada budżetu zadaniowego. W pozostałych gminach mniej więcej jedna trzecia gmin nie posiada budżetu zadaniowego, a jedna trzecia posiada budżet zadaniowy dla wszystkich sektorów.

B9. Wprowadzenie budżetu zadaniowego związane jest z różnymi efektami. Proszę ocenić które z poniższych kwestii są najważniejsze dla Państwa gminy przy wprowadzaniu budżetu zadaniowego? Proszę wybrać nie więcej niż trzy najważniejsze odpowiedzi:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
większa przejrzystość wydatków na oświatę	64,2	70,0	68,8	62,6	50,4
lepszą kontrolą wydatków związanych z oświatą	55,4	54,6	60,0	55,2	32,8
bardziej precyzyjne planowanie wydatków na oświatę	47,4	48,3	48,1	46,9	49,6
wprowadzenie standardów działania placówek oświatowych	8,6	9,3	17,2	5,5	8,4
ocena efektywności wykonywania zadań oświatowych (powiązanie kosztów z realizowanymi zadaniami)	33,2	33,2	40,0	29,5	58,1
powiązanie wydatków z celami strategicznymi stawianymi przed oświatą	16,9	9,0	14,5	18,0	33,1
inne	-	-	-	-	-
nie wiem\trudno powiedzieć	4,9	6,1	5,7	4,2	8,6

Główną motywacją gmin do wprowadzenia budżetu zadaniowego w obszarze oświaty było zwiększenie przejrzystości wydatków (średnio 70%), ich lepsza kontrola (60%) oraz planowanie (50%). Podobnie jak w poprzednim pytaniu, miasta na prawach powiatu odróżniają się od pozostałych gmin – najważniejszą motywacją było powiązanie kosztów z realizowanymi zadaniami (60%) oraz przejrzystość i planowanie budżetu (po 50%).

Zróznicowanie odpowiedzi poszczególnych JST pokazuje, że miasta na prawach powiatu wykorzystują głównie strategiczne funkcje budżetu zadaniowego, podczas gdy pozostałe gminy wybierają funkcje kontrolne i informacyjne.

B9a. W dyskusjach nad budżetem zadaniowym formułowane są różne możliwe cele jego wdrożenia. Proszę ocenić, które z poniższych celów byłyby najważniejsze dla oświaty w Państwa gminie. Proszę wybrać nie więcej niż trzy najważniejsze odpowiedzi:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
większa przejrzystość wydatków na oświatę	33,1	25,7	41,8	30,3	49,0
lepsz kontrola wydatków związanych z oświatą	35,5	23,2	40,0	35,4	50,1
bardziej precyzyjne planowanie wydatków na oświatę	42,0	44,2	48,7	39,5	16,7
wprowadzenie standardów działania placówek oświatowych	18,0	16,1	23,2	15,7	35,3
ocena efektywności wykonywania zadań oświatowych (powiązanie kosztów z realizowanymi zadaniami)	37,0	34,6	44,0	34,2	51,7
powiązanie wydatków z celami strategicznymi stawianymi przed oświatą	23,7	30,2	16,4	24,9	49,4
inne	-	-	-	-	-
nie wiem\trudno powiedzieć	20,6	23,5	16,2	22,4	--

Wśród JST nieposiadających budżetu zadaniowego trzy najczęściej wymieniane cele budżetu zadaniowego to bardziej precyzyjne planowanie wydatków na oświatę, powiązanie kosztów z

realizowanymi zadaniami oraz lepsza kontrola wydatków związanych z oświatą. Odpowiedzi miast na prawach powiatu różnią się od odpowiedzi innych gmin – precyzyjne planowanie wydatków na oświatę dla MNP nie ma takiego znaczenia jak dla innych JST. Około 20% gmin (poza miastami na prawach powiatu) nie umie wskazać potencjalnego celu wdrożenia budżetu zadaniowego w swojej jednostce.

B10A. Wobec definiowania celów budżetu zadaniowego oraz mierników efektów jego realizacji formułowane są różne opinie. Proszę ocenić na ile zgadza się Pan(i) lub nie zgadza z każdym z poniższych stwierdzeń?

Powinny istnieć standardy celów i mierników stworzone centralnie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	17,6	15,7	16,8	18,2	16,9
raczej się zgadzam (2)	33,7	31,7	28,4	35,3	50,7
raczej się nie zgadzam (3)	23,5	26,4	23,2	23,6	10,7
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	15,4	17,0	18,9	13,5	21,7
dwa górne razem (1+2)	51,2	47,4	45,2	53,5	67,6
dwa dolne razem (3+4)	38,8	43,4	42,2	37,1	32,4
nie wiem\trudno powiedzieć	9,9	9,2	12,7	9,4	--

Ze względu na specyfikę lokalnego systemu oświaty, każda gmina powinna sama wypracować swoje cele i mierniki:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	32,4	37,9	26,8	33,6	32,7
raczej się zgadzam (2)	42,2	44,9	46,1	40,2	44,8
raczej się nie zgadzam (3)	13,4	8,0	11,8	14,9	11,3
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	3,2	2,6	2,7	3,3	5,9
dwa górne razem (1+2)	74,5	82,8	72,9	73,8	77,5
dwa dolne razem (3+4)	16,5	10,6	14,4	18,2	17,2
nie wiem\trudno powiedzieć	8,9	6,6	12,7	8,0	5,3

Ze względu na specyfikę edukacji nie można wprowadzać mierników efektów większości zadań oświatowych:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	13,1	9,2	15,2	12,9	11,0
raczej się zgadzam (2)	39,1	40,1	43,8	37,2	39,3
raczej się nie zgadzam (3)	26,6	33,9	19,3	27,6	44,4
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	6,6	6,4	6,4	6,8	5,3
dwa górne razem (1+2)	52,2	49,3	59,0	50,1	50,3
dwa dolne razem (3+4)	33,3	40,3	25,7	34,4	49,7
nie wiem\trudno powiedzieć	14,5	10,4	15,3	15,5	--

Definiowanie celów i mierników efektów w przypadku oświaty jest bezproduktywne w związku z brakiem elastyczności w zakresie pracy nauczycieli (w związku z Kartą nauczyciela):

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	22,4	15,9	25,5	22,2	23,0
raczej się zgadzam (2)	34,9	27,8	34,5	35,9	38,6
raczej się nie zgadzam (3)	24,8	34,1	22,1	24,3	27,6
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	5,8	11,9	6,4	4,8	5,3
dwa górne razem (1+2)	57,3	43,7	60,0	58,2	61,5
dwa dolne razem (3+4)	30,6	45,9	28,5	29,0	32,9
nie wiem\trudno powiedzieć	12,1	10,4	11,5	12,8	5,6

Definiowanie celów i mierników efektów jest przydatne, ale nie mamy kompetentnych osób w tym zakresie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	13,1	13,2	14,0	12,9	11,1
raczej się zgadzam (2)	41,9	38,3	39,9	43,3	39,3
raczej się nie zgadzam (3)	21,9	25,0	20,5	21,5	33,6
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	10,9	5,2	11,4	11,6	10,6
dwa górne razem (1+2)	55,0	51,5	53,9	56,2	50,5
dwa dolne razem (3+4)	32,8	30,2	31,9	33,1	44,2
nie wiem\trudno powiedzieć	12,2	18,3	14,2	10,8	5,3

Mierniki efektów byłyby przydatne, ale wymagają zbierania dodatkowych danych ze szkół i placówek:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	30,0	34,2	31,9	28,2	38,4
raczej się zgadzam (2)	51,6	42,2	51,5	52,9	55,9
raczej się nie zgadzam (3)	7,1	7,8	2,5-	8,9	5,7
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	1,4	3,8	2,6	0,7	--
dwa górne razem (1+2)	81,6	76,4	83,4	81,2	94,3
dwa dolne razem (3+4)	8,6	11,7	5,1	9,5	5,7
nie wiem\trudno powiedzieć	9,8	11,9	11,5	9,3	--

Budżet zadaniowy jest dobrą ideą, ale monitorowanie mierników efektów wymaga dodatkowego wysiłku ze strony urzędu

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	37,3	38,0	39,8	35,2	60,6
raczej się zgadzam (2)	40,5	33,1	33,3	44,7+	33,7
raczej się nie zgadzam (3)	7,8	13,2	10,4	6,1	5,6
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	2,1	--	1,3	2,8	--
dwa górne razem (1+2)	77,8	71,1	73,1	79,9	94,4
dwa dolne razem (3+4)	9,8	13,2	11,7	8,8	5,6
nie wiem\trudno powiedzieć	12,4	15,7	15,3	11,3	--

Trudno ocenić stosunek samorządów do ustalania celów i mierników w budżecie zadaniowym, gdyż część respondentów wykazywała tendencję do zgadzania się z każdym zaproponowanym stanowiskiem. Połowa gmin uważa, że ze względu na specyfikę gmin nie można wprowadzać mierników efektów większości zadań oświatowych. Połowa gmin uważa jednak też, że takie mierniki powinny być wprowadzone centralnie. Nieco ponad połowa gmin uważa, że wprowadzenie mierników mija się z celem, gdyż Karta nauczyciela prowadzi do braku elastyczności w zakresie pracy nauczycieli. Tym niemniej 82% gmin uważa, że mierniki byłyby przydatne, ale wymagają zbierania dodatkowych danych. 78% gmin – w tym niemal wszystkie miasta na prawach powiatu – uważa, że budżet zadaniowy jest dobrą ideą, chociaż wymaga od gmin dodatkowego wysiłku. Ponad połowa gmin zgadza się z poglądem, że nie ma zatrudnionych kompetentnych osób do badania mierników efektów. W rozkładzie odpowiedzi nie widać zróżnicowania ze względu na typ JST.

Więcej o budżecie zadaniowym znajdą Państwo w tomie I Biblioteczki Oświaty Samorządowej - Strategie oświatowe (red. T. Levitas), w rozdziale trzecim (A. Kopańska, Budżet zadaniowy w oświacie).

SPOSÓB PODEJMOWANIA DECYZJI

Zarządzanie oświatą na szczeblu lokalnym wymaga codziennego podejmowania wielu decyzji. Wiele z nich zarezerwowanych jest tylko dla samorządu, ale niektóre mogą być podejmowane w szerszym gronie, albo tylko przez dyrektorów. Przykładem takiej decyzji jest oferta pozalekcyjna szkół.

B11. W jaki sposób w Państwa gminie podejmowana jest decyzja o rodzaju zajęć pozalekcyjnych organizowanych w szkołach:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
o rodzaju zajęć decyduje dyrektor na podstawie zadeklarowanych zainteresowań uczniów	33,7	41,9	37,2	31,0	38,6
o rodzaju zajęć decyduje dyrektor po konsultacjach z rodzicami (np. z Radą Rodziców)	15,0	18,4	10,5	16,4	11,3
o rodzaju zajęć decyduje dyrektor zgodnie z kompetencjami nauczycieli i zasobami szkoły	33,9	20,9	28,3	38,5	22,7
istnieją jednolite wytyczne dotyczące rodzajów zajęć pozalekcyjnych dla wszystkich szkół	5,0	2,7	5,0	5,3	5,7
samorząd ocenia potrzeby każdej szkoły i decyduje o rodzaju zajęć pozalekcyjnych	8,8	9,4	15,3	6,1	11,1
samorząd organizuje konkursy na zajęcia pozalekcyjne	2,6	5,4	2,5	2,1	5,3
inne	1,0	1,2	1,3	0,6	5,3

Samorząd nie odgrywa znaczącej roli w wyborze zajęć pozalekcyjnych - około 5% gmin ustala jednolite gminne wytyczne dotyczące rodzaju zajęć pozalekcyjnych. W większości gmin o rodzaju zajęć pozalekcyjnych decyduje dyrektor. Jednak w gminach wiejskich robią to głównie zgodnie z kompetencjami nauczycieli (39%), zaś w miastach na prawach powiatu – głównie zgodnie z zadeklarowanymi zainteresowaniami uczniów (również 39%). Bardzo niewiele gmin organizuje konkursy na zajęcia pozalekcyjne (najczęściej miasta – 5%). Raczej nie przeprowadza się konsultacji z rodzicami.

MONITOROWANIE PRACY SZKÓŁ

Zapewnienie wysokiej jakości oświaty nie jest możliwe bez monitorowania pracy szkół. Samorządy mają do swojej dyspozycji coraz więcej narzędzi umożliwiających im realizację tego zadania. O niektóre z nich zapytaliśmy w naszej ankiecie.

B12. Czy w Państwa gminie szkoły prowadzą procedurę samooceny (ewaluacji wewnętrznej z wykorzystaniem ankiet wśród nauczycieli, uczniów i rodziców)?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, szkoły przeprowadzają samoocenę – otrzymują od gminy dodatkowe środki na ten cel	17,4	23,6	17,6	14,8	55,4
tak, szkoły przeprowadzają samoocenę, ale muszą sfinansować to zadanie w ramach swojego planu finansowego	54,2	59,4	49,0	56,0	39,3
nie, ale niektóre szkoły kiedyś (dawniej niż 3 lata temu) przeprowadzały samoocenę	5,9	3,8	9,2	5,3	--
nie, w naszych szkołach nie jest przeprowadzana procedura samooceny	16,2	9,2	21,7	15,8	--
nie wiem\trudno powiedzieć	6,3	3,9	2,6	8,1	5,3

Procedury samooceny szkół są prowadzone w zdecydowanej większości gmin, od 67% gmin mieszanych do 95% miast na prawach powiatu. Jednak gminy w zróżnicowany sposób finansują te procedury. Wśród miast na prawach powiatu finansuje je 55% gmin, zaś wśród gmin wiejskich – tylko 15%. W około 16% gmin takie procedury nie były nigdy stosowane, zaś w 6% kiedyś były, ale już zostały zaniechane.

B13. Czy Państwa gmina bada zadowolenie z działania prowadzonych szkół (itp. przeprowadza, zbiera i analizuje ankiety rodziców i uczniów, organizuje specjalne spotkania z rodzicami poświęcone tej tematyce itp.)?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, wśród uczniów	3,7	2,6	5,1	3,4	--
tak, wśród rodziców	6,8	5,4	2,5-	8,8	5,6
zarówno wśród uczniów jak i rodziców	20,1	17,2	19,5	20,2	32,6
nie są prowadzone takie badania	66,9	72,2	73,0	64,2	55,9
nie wiem\trudno powiedzieć	2,6	2,6	--	3,4	5,9

W zdecydowanej większości gmin – 56% miast na prawach powiatu i około 70% pozostałych gmin – nie są prowadzone badania zadowolenia z działania prowadzonych szkół. Badania opinii, zarówno uczniów, jak i rodziców, prowadzone są w 33% miast na prawach powiatu i w około 20% pozostałych gmin. Jeżeli badania są prowadzone wśród tylko jednej z tych dwóch grup, to znacznie częściej wśród rodziców niż wśród uczniów (wyjątek stanowią jedynie gminy miejsko-wiejskie). Rodzaj gminy nie ma silnego wpływu na fakt przeprowadzania takich badań.

Więcej o monitorowaniu pracy szkół znajdują Państwo w tomie II Biblioteczki Oświaty Samorządowej - Zarządzanie oświatą (red. M. Herbst), w rozdziale piątym (P. Wantuch, Monitorowanie pracy szkół). Modelom zarządzania oświatą poświęcony jest rozdział pierwszy tego tomu (S. Sysko-Romańczuk, P. Zaborek, A. Niedźwiecka, Modele zarządzania oświatą w polskich samorządach) oraz drugi (A. Niedźwiecka, Modele zarządzania oświatą - studia przypadków).



Regulaminy płacowe

Ustalanie regulaminów wynagradzania nauczycieli to jedna z ważniejszych kompetencji samorządu w zakresie finansowania oświaty. Mimo że płace nauczycieli w znacznym stopniu regulowane są na poziomie państwa, to samorządy poprzez uprawnienia do ustalania niektórych dodatków oraz obowiązek osiągania średnich wynagrodzeń mają na nie duży wpływ. Regulaminy płacowe to główne narzędzie w rękach samorządu służące zarządzaniu zasobami ludzkimi w oświacie.

NOWELIZACJA REGULAMINÓW PŁACOWYCH

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Karta nauczyciela umożliwiła samorządom odstępianie od corocznej regulacji płacowej. Samorzady dosyć intensywnie postulowały zniesienie obowiązku corocznego kształtowania regulaminów, ciekawe więc jak wiele gmin postanowiło skorzystać z nowego prawa?

C1. Zgodnie z art. 30 ust. 6 Karty nauczyciela organ prowadzący szkołę będący gminą określa w formie uchwały regulamin wynagradzania nauczycieli. Czy uchwała w tej kwestii była nowelizowana w Państwa gminie w roku szkolnym 2010/2011?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	38,5	43,6	33,5	40,0	28,4
nie	61,5	56,4	66,5	60,0	71,6

W 2010/2011 większość JST (60%) nie nowelizowała regulaminu wynagradzania nauczycieli. Najczęściej nowelizację przeprowadzały gminy miejskie i wiejskie, najrzadziej miasta na prawach powiatu.

C2. Jakie obszary regulacji w regulaminie wynagradzania nauczycieli uległy zmianom w Państwa gminie w roku szkolnym 2010/2011?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
wysokość stawek dodatków (motywacyjnego, funkcyjnego, za warunki pracy)	70,4	66,9	84,4	66,2	81,1
warunki wypłacania dodatków	33,7	24,1	23,8	38,9	20,4
szczegółowe warunki obliczania i wypłacania wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw	19,7	15,4	19,1	20,1	39,3
wysokość i warunki wypłacania innych składników wynagrodzenia	21,7	39,4	27,2	17,1	21,2
inne	5,2	2,8	7,7	5,0	--

Samorządy, które zdecydowały się na zmianę regulaminów płacowych najczęściej modyfikowały wysokość stawek dodatków motywacyjnych, funkcyjnych itp. (70%), a najrzadziej warunki wypłacania wynagrodzenia za nadgodziny (19%). Wysokość stawek dodatków najczęściej zmieniali gminy miejsko-wiejskie i miasta na prawach powiatu, jednak nie wiązało się to ze zmianą warunków wypłacania tych dodatków.

C3. Jaka była główna podstawa decyzji o braku nowelizacji regulaminu wynagradzania w Państwa gminie w roku szkolnym 2010/2011? Proszę wybrać nie więcej niż dwie najważniejsze odpowiedzi:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zmiany rozwiązań prawnych, pozwalające odstąpić od corocznej nowelizacji regulaminu w pewnych sytuacjach	33,4	60,4	34,6	28,0	52,9
postawa związków zawodowych, które co do zasady nie są konstruktywne w negocjacjach uzgodnieniowych	6,7	9,2	3,9	7,9	--
uniwersalne rozwiązania w zakresie warunków wypłacania dodatków zawarte w regulaminie i odpowiadające potrzebom	50,4	58,4	52,0	48,3	53,8
to zadanie nie było priorytetem w naszej gminie	7,0	4,7	5,7	7,8	7,9
brak środków finansowych w budżecie pozwalających na podwyżkę	23,7	11,5	13,4	30,6	7,7
inna	2,2	-	7,7	--	7,4
nie wiem\trudno powiedzieć	5,3	--	7,8	4,4	15,8

Decyzja o braku nowelizacji regulaminu wynagradzania najczęściej (50%) wynikała z zadowolenia z obecnego regulaminu, a nie ze zmiany przepisów prawnych pozwalających na odejście od corocznej nowelizacji. Nowe regulacje prawne miały znaczenie przede wszystkim dla gmin miejskich (60%), a najmniejsze dla gmin wiejskich (28%). Brak nowelizacji regulaminu ze względu na brak środków finansowych był argumentem przede wszystkim dla gmin wiejskich (30%).

DODATKI UZUPEŁNIAJĄCE

Od 2009 r. zgodnie z art. 30a Karty nauczyciela, samorządy które nie osiągną średnich wynagrodzeń na poszczególnych stopniach awansu zawodowego nauczycieli, mają obowiązek wypłacenia wszystkim nauczycielom danej grupy, jednorazowego dodatku uzupełniającego. W związku z tym, że dodatek dostają wszyscy nauczyciele, niezależnie od jakości swojej pracy, samorządom powinno zależeć na takim kształtowaniu regulaminów płacowych, aby osiągać średnie wynagrodzenia na dany rok przewidziane w odpowiednim rozporządzeniu MEN.

C4. Czy w roku szkolnym 2010/2011 Państwa gmina wypłaciła dodatek uzupełniający dla nauczycieli?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	74,9	59,2	61,6	83,1	55,3
nie, nie było to konieczne	22,9	39,4	37,0	14,2	44,7
nie wiem\trudno powiedzieć	2,2	1,4	1,4	2,7	--

Mimo że połowa samorządów nie znowelizowała regulaminów płacowych, ponieważ była z nich zadowolona, to aż trzy czwarte przebadanych JST musiało wypłacić dodatki uzupełniające nauczycielom, co świadczy o niewłaściwym zarządzaniu wynagrodzeniami. Najczęściej dodatki uzupełniające wypłacały gminy wiejskie (83%), najrzadziej miasta na prawach powiatu.

C5. Którym nauczycielom wypłacony został ten dodatek?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
Nauczyciele Stażyści	71,6	71,2	70,8	72,2	59,9
Nauczyciele Kontraktowi	43,4	29,4	35,7	48,0	10,2
Nauczyciele Mianowani	61,5	58,0	65,1	60,9	60,3
Nauczyciele Dyplomowani	63,6	51,6	65,0	64,9	50,0

Najczęściej dodatek uzupełniający wypłacono stażystom (71%), a najrzadziej nauczycielom kontraktowym (43%). Największe różnice między JST przy wypłacaniu dodatków widać w przypadku nauczycieli kontraktowych – prawie połowa gmin wiejskich (48%) wypłaciła im dodatek i 10% miast na prawach powiatu.

WYNAGRODZENIA ZA ZAJĘCIA POZALEKCYJNE

Zajęcia pozalekcyjne pozwalają uczniom na rozwijanie zainteresowań i pogłębianie pasji. W większości gmin o ich rodzaju decyduje dyrektor (B11), jednak to samorząd decyduje w jaki sposób będą finansowane. Organ może przyznać dodatkową pulę środków lub wystąpić do dyrektorów szkół, aby przeznaczyli część godzin dyrektorskich na zajęcia pozalekcyjne.

C6. Czy w Państwa gminie nauczyciele uzyskali dodatkowe wynagrodzenie za realizację zajęć pozalekcyjnych realizowanych w ramach stosunku pracy w roku szkolnym 2010/2011?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	67,8	73,7	72,1	65,5	61,5
nie	28,2	18,3	25,5	30,4	38,5
nie wiem\trudno powiedzieć	4,0	8,1	2,5	4,1	--

Większość nauczycieli (67%) otrzymuje dodatkowe wynagrodzenie za prowadzenie zajęć pozalekcyjnych. Najrzadziej dodatkowe wynagrodzenie wypłacają miasta na prawach powiatu.

C7. Z jakich źródeł finansowane były te wynagrodzenia

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
budżetu gminy	83,6	87,6	82,1	83,7	81,1
środki unijne	53,5	42,8	57,2	53,7	55,2
inne źródła	1,3	3,5	3,5	-	-

Wynagrodzenia nauczycieli za zajęcia pozalekcyjne finansowane są przede wszystkim z budżetu gminy (84%), jednak środki unijne również odgrywają dużą rolę (54%) – największą w gminach miejsko-wiejskich (57%), najmniejszą w miejskich (43%).

GODZINY PONADWYMIAROWE DLA DYREKTORÓW

Mimo że zgodnie z Kartą nauczyciela dyrektor, tak jak nauczyciel, ma 18-godzinne pensum, to większość samorządów obniża tygodniowy wymiar godzin nauczania (tzw. niżka) żeby dyrektorzy mieli czas na pełnienie funkcji kierowniczych. Czy w takiej sytuacji dyrektorzy mają możliwość brania godzin nadwymiarowych?

C8. Czy w Państwa gminie przydzielane są godziny nadwymiarowe nauczycielowi pełniącemu stanowisko kierownicze w szkole, któremu obniżono tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, we wszystkich szkołach	31,7	23,6	28,2	34,3	28,1
tak, w niektórych szkołach	42,7	43,3	43,4	42,1	49,6
nie	25,6	33,1	28,4	23,6	22,3

Większości nauczycieli (74%) wykonujących kierownicze stanowiska przydzielane są godziny nadwymiarowe. Częściej dotyczy to wybranych szkół (43%) niż wszystkich w gminie (32%). Najczęściej godziny nadwymiarowe nie są przydzielane dyrektorom w gminach miejskich (33%), a najrzadziej w miastach na prawach powiatu (22%).

NAGRODY DLA NAUCZYCIELI

Nagroda jest nieperiodyczną formą wynagrodzenia za pracę o charakterze motywacyjnym. Kryteria i tryb przyznawania nagród dla nauczycieli za ich osiągnięcia w zakresie pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej ustalają JST. Nagrody, również podwyższone, wchodzą w zakres średniego wynagrodzenia nauczyciela, podlegającego rozliczeniu. W tym względzie jest to kolejny składnik płacy nauczycielskiej, którego wykorzystanie może istotnie wzmacniać pozycję JST w zakresie kreowania pożądanych postaw nauczycieli.

C9. Czy w Państwa gminie skorzystano z możliwości podwyższenia funduszu na nagrody dla nauczycieli ponad obligatoryjny 1% planowanych rocznych wynagrodzeń osobowych?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	19,0	29,9	20,7	16,7	16,7
nie	81,0	70,1	79,3	83,3	83,3

Jedynie co piąta gmina (19%) skorzystała z możliwości podwyższenia funduszu na nagrody ponad obligatoryjny 1 procent. Najczęściej większe środki na nagrody przeznaczaly miasta (29%), a najrzadziej gminy wiejskie (16,7%) i co dosyć zaskakujące biorąc pod uwagę dochody – miasta na prawach powiatu (16,7%).

C10. Co było podstawą podjęcia decyzji o podwyższeniu funduszu na nagrody ponad obligatoryjny 1% planowanych rocznych wynagrodzeń osobowych w Państwa gminie?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
dokonanie przez organ prowadzący samodzielnej oceny i analizy własnych potrzeb	61,6	64,5	67,8	60,4	-
dokonanie uzgodnień ze związkami zawodowymi	21,4	9,0	19,7	23,7	67,8
udokumentowane konsultacje z dyrektorami szkół i radami pedagogicznymi	15,6	22,1	12,6	15,9	-
inny tryb	1,4	4,4	-	-	32,2

Większość JST decyzje o podwyższeniu funduszu na nagrody podejmuje samodzielnie (61,6%). Uzgodnień ze związkami zawodowymi dokonuje jedynie co piąta JST. Jedynie w miastach na prawach powiatu jest to podstawa podjęcia decyzji o zwiększeniu środków na nagrody. W 15,6% przypadków proces ten odbywa w oparciu o współdziałanie ze szkołami.

C11. Zasiłek na zagospodarowanie dla nauczyciela kontraktowego, o którym mowa w art. 61 ust. Karty Nauczyciela, podlega zwrotowi, jeżeli nauczyciel nie przepracuje w szkole 3 lat. W szczególnie uzasadnionych przypadkach organ prowadzący może zwolnić nauczyciela w całości lub w części z obowiązku zwrotu zasiłku. Czy w Państwa gminie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
nie było takiego przypadku	81,2	67,0	82,2	84,4	44,2
opracowano w tym względzie jednolite zasady, stale stosowane	4,4	9,3	2,6	4,0	11,2
decyzje podejmuje się indywidualnie w zależności od konkretnego przypadku	11,3	15,7	12,6	8,8	44,6
nie zwalnia się z obowiązku zwrotu	3,1	8,0	2,6	2,7	--

W większości samorządów (81%) nie było przypadku zwolnienia z obowiązku zwrotu zasiłku na zagospodarowanie dla nauczyciela kontraktowego. Jedynie w miastach na prawach powiatu częściej dokonuje się zwolnień, zazwyczaj (45%) podejmując decyzje indywidualnie, w zależności od konkretnego przypadku.

POMOC ZDROWOTNA DLA NAUCZYCIELI

Przepisy gwarantujące dodatkową pomoc zdrowotną dla nauczycieli są szczególnym uprawnieniem wprowadzonym ze względu na wskaźnik chorób zawodowych w tej grupie zawodowej. Specyfika tej regulacji polega na tym, iż ustawodawca nie określa wysokości niezbędnych środków na ten cel pozostawiając w całości decyzję w tym zakresie JST.

C12. Zgodnie z art. 72 ust. 1 Karty Nauczyciela organy prowadzące są zobowiązane do wyodrębnienia corocznie w budżetach odpowiednich środków finansowych z przeznaczeniem na pomoc zdrowotną dla nauczycieli. Ile wynosi wysokość tych środków w Państwa gminie?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
1% lub mniej wysokości ogólnych wydatków na wynagrodzenia w danym roku	73,7	68,3	82,2	71,7	66,8
ponad 1% a 3% ogólnych wydatków na wynagrodzenia w danym roku	22,7	29,1	15,3	24,3	27,4
ponad 3% ogólnych wydatków na wynagrodzenia w danym roku	3,6	2,6	2,5	4,0	5,9

Wysokość środków na pomoc zdrowotną nauczycieli wynosi najczęściej (w 74%) 1% lub mniej wysokości ogólnych wydatków na wynagrodzenia w danym roku.

Regulaminom płacowym poświęcony jest rozdział czwarty (A. Klawenek, Lokalne regulaminy płacowe nauczycieli) III tomu Biblioteczki Oświaty Samorządowej - Finansowanie oświaty (red. M. Herbst).

D

Finansowanie oświaty

Finansowanie oświaty jest jednym z najważniejszych zadań samorządu, zarówno ze względów społecznych, jak i wysokości nakładów. Główne źródło finansowanie oświaty to część oświatowa subwencji ogólnej, dochody własne samorządu oraz, coraz częściej, środki z Unii Europejskiej. W obliczu niżu demograficznego finansowanie oświaty staje się dużym wyzwaniem dla samorządów. Jak gminy sobie z nim radzą?

PLANY FINANSOWE SZKÓŁ

Plan finansowy szkoły to plan wydatków i dochodów (środków z budżetu JST) sporządzony na okres jednego roku. Stanowi on podstawę zarządzania szkołą, dlatego sposób jego przygotowania ma duże znaczenie dla funkcjonowania szkoły.

D1. W jaki sposób przygotowywane są plany finansowe szkół w Państwa gminie?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
przede wszystkim w oparciu o ubiegłoroczne plany finansowe z uwzględnieniem przewidywanej zmiany budżetu oświaty	56,9	51,4	61,6	56,9	32,7
przede wszystkim w oparciu o arkusze organizacyjne szkół	37,3	39,5	33,4	37,7	55,6
wykorzystując formułę bonu oświatowego, przeznaczając określoną kwotę na każdego ucznia	2,1	3,9	1,3	2,0	5,8
w inny sposób	3,7	5,1	3,7	3,4	6,0

We wszystkich typach gmin poza miastami na prawach powiatu plan finansowy szkół jest w około 60% przypadków tworzony na podstawie planu ubiegłorocznego. Poniżej 40% gmin opiera się przede wszystkim na arkuszach organizacyjnych. W miastach na prawach powiatu odwrotnie, ponad 55% tych miast opiera się przede wszystkim na arkuszach organizacyjnych. Bon oświatowy jest rzadko wykorzystywany, przede wszystkim w miastach, zwłaszcza dużych.

ARKUSZE ORGANIZACYJNE

Arkusze organizacyjne są podstawowym narzędziem organizacji pracy szkoły. Arkusz tworzy dyrektor, samorząd jako organ prowadzący jedynie go akceptuje. Z tego względu kluczowe jest sporządzanie wytycznych (oczekiwań, wymagań, co do sposobu organizacji szkół w danym roku szkolnym).

D2. Czy przed opracowaniem arkuszy organizacyjnych szkół Państwa gmina przekazuje dyrektorom swoje oczekiwania lub wymagania dotyczące następujących obszarów/wskaźników:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
minimalna liczba uczniów w oddziale	42,8	65,8	46,0	38,2	38,4
maksymalna liczba uczniów w oddziale	32,5	37,8	34,2	30,1	54,7
średnia liczba uczniów w oddziale	14,5	34,5	14,2	10,8	33,8
zasady podziału na grupy	44,5	53,9	52,6	39,7	50,0
liczba etatów nauczycielskich w przeliczeniu na ucznia lub oddział	14,3	18,5	30,7	7,4	17,0
liczba etatów administracyjnych w przeliczeniu na ucznia lub oddział	14,7	22,6	25,7	8,8	28,2
liczba etatów obsługowych w przeliczeniu na ucznia lub oddział	12,9	22,5	21,7	7,5	27,9
liczba etatów wsparcia psychologiczno-pedagogicznego przypadających na szkołę	25,3	36,9	33,2	19,7	44,2
liczba etatów wsparcia psychologiczno-pedagogicznego przypadających na ucznia\ oddział	14,0	22,5	11,6	12,8	33,5

liczba etatów bibliotekarzy przypadających na szkołę	37,8	54,0	41,0	33,1	61,3
liczba godzin zajęć pozalekcyjnych przypadających na oddział	20,8	30,3	28,1	16,9	11,4
nie przekazujemy dyrektorom żadnych oczekiwań ani wymagań	26,0	8,0	24,5	29,9	11,3
inne	3,6	3,8	3,9	3,4	5,3

Jedna czwarta gmin nie przekazuje dyrektorom szkół żadnych wytycznych do tworzenia arkuszy organizacyjnych. Najrzadziej wytyczne przekazują gminy wiejskie, najczęściej miasta. Przekazywane do arkuszy organizacyjnych wymagania to najczęściej zasady podziału oddziałów na grupy (44% gmin, w tym najrzadziej gminy wiejskie), minimalna liczba uczniów w oddziale (43%, w tym najczęściej miasta nie będące miastami na prawach powiatu), etaty bibliotekarskie na szkołę (38%, najczęściej miasta na prawach powiatu) oraz maksymalna liczba uczniów w oddziale (32%, najczęściej miasta na prawach powiatu).

D3. Czy powyższe oczekiwania bądź wymagania, w części albo w całości, przekazywane są dyrektorom szkół:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
ustnie podczas spotkań z dyrektorami	60,2	57,1	62,7	59,7	62,3
w postaci nieformalnego dokumentu zawierającego sugestie	15,5	21,4	15,2	13,4	37,1
w postaci dokumentu opracowanego i przyjętego oficjalnie przez gminę	38,3	37,3	33,7	40,2	43,4
w inny sposób	2,8	1,3	5,0	2,0	6,6

Bez względu na rodzaj gminy, wytyczne do arkuszy organizacyjnych przekazywane są najczęściej ustnie podczas spotkań z dyrektorami (60% gmin) oraz w postaci przyjętego oficjalnie przez gminę dokumentu (40%). Nieformalny dokument stosowany jest zdecydowanie rzadziej (15% gmin). Wśród innych jednostek jedynie miasta na prawach powiatu wyróżniają się wysokim odsetkiem nieformalnych oddziaływań na dyrektorów (37,1%).

Samo posiadanie wytycznych do arkusza organizacyjnego przez samorząd nie oznacza jeszcze, że arkusze będą tworzone zgodnie z wymaganiami organu prowadzącego. Ważne jest jak ściśle JST wymaga przestrzegania wytycznych od swoich dyrektorów.

D4. Spośród poniższych stwierdzeń proszę wskazać to stwierdzenie, które najlepiej opisuje jak w praktyce w Państwa gminie realizowany jest dokument zawierający wytyczne/zasady tworzenia arkuszy organizacyjnych szkół i placówek oświatowych:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
wytyczne są ściśle przestrzegane - arkusze organizacyjne szkół, które nie uwzględniają wytycznych nie są akceptowane	25,9	32,6	21,2	25,6	33,2
wytyczne mają charakter zaleceń, w uzasadnionych przypadkach akceptowane są odstępstwa od nich	69,4	62,4	75,1	69,0	66,8
wytyczne istnieją, ale w praktyce trudno je stosować, ponieważ uwarunkowania pracy szkół są zróżnicowane	4,7	5,0	3,8	5,4	--

Tylko co czwarta gmina ściśle egzekwuje stworzone przez siebie wytyczne do arkuszy organizacyjnych, najczęściej są to miasta – jedna trzecia z nich. Około 70% gmin dopuszcza odstępstwa od wymagań w uzasadnionych przypadkach, co pokazuje, że chociaż wytyczne są tworzone, to nie są one kluczowe przy tworzeniu arkuszy.

D5. Jak w Państwa gminie przygotowywane są arkusze organizacyjne szkół i placówek?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
porównujemy obecny arkusz z arkuszem z roku ubiegłego i analizujemy zmiany	51,5	53,9	58,9	48,7	43,8
analizujemy wpływ proponowanego arkusza na wydatki szkół	43,1	48,7	48,7	40,5	34,5
porównujemy arkusze organizacyjne różnych szkół, np. patrząc na liczbę etatów nauczycielskich na oddział	20,8	26,6	27,2	17,7	16,5
sprawdzamy czy arkusz organizacyjny zapewnia realizację ramowego planu nauczania	61,1	59,2	66,7	59,3	60,8
indywidualnie omawiamy arkusz z dyrektorem każdej szkoły i analizujemy jego uzasadnienia	78,7	80,1	84,5	76,8	66,1
uwzględniamy opinie wyrażone przez rodziców lub radę szkoły	16,7	18,6	18,1	16,1	10,9
w inny sposób	1,0	-	-	1,4	5,8

Podstawową formą weryfikowania arkuszy organizacyjnych szkół jest indywidualna rozmowa z każdym dyrektorem – 80% gmin. Prawdopodobnie ze względu na dużą liczbę szkół i brak możliwości bezpośredniego kontaktu z dyrektorem, jest to nieco mniej popularne w miastach na prawach powiatu. 60% gmin sprawdza zgodność arkuszy z ramowym planem nauczania, a około 50% porównuje arkusz danego roku szkolnego z arkuszem roku poprzedniego. Nieco mniej gmin analizuje wpływ arkusza na wydatki szkół. Niewiele gmin (20%) wykorzystuje proste wskaźniki (np. liczba etatów nauczycielskich na oddział klasowy), jeszcze mniej kieruje się uwagami rodziców lub rady szkoły.

D6. Proszę wybrać jedno zdanie, które najlepiej charakteryzuje postawę dyrektorów szkół przy sporządzaniu arkuszy organizacyjnych w Państwa gminie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zawyżają potrzeby szkoły, licząc się z możliwością ich redukcji przez gminę	26,0	25,1	24,4	26,2	39,1
rzetelnie przygotowują arkusze organizacyjne zgodnie z rzeczywistymi potrzebami szkoły	71,3	72,2	72,9	71,2	55,4
nie wiem\trudno powiedzieć	2,7	2,7	2,7	2,6	5,5

Relacje między dyrektorem szkoły a samorządem są bardzo ważne z punktu widzenia zarządzania oświatą. Z jednej strony samorząd musi ufać swoim dyrektorom wierząc, że są to wybrani przez niego specjaliści, którzy rzetelnie wykonują powierzoną im pracę, a z drugiej strony, jako organ odpowiedzialny za oświatę na danym terenie, musi kontrolować czy wszystko należycie funkcjonuje.

Miasta na prawach powiatu gorzej oceniają swoich dyrektorów niż pozostałe gminy. Wśród gmin 70% uważa, że dyrektorzy rzetelnie przygotowują arkusze organizacyjne, a w miastach na prawach powiatu tylko 55%. Miasta na prawach powiatu mają bardziej wyspecjalizowane służby, zdolne dokładniej przyglądać się proponowanym przez dyrektorów arkuszom, co może odpowiadać za przyczynę tego zróżnicowania. Innym wytłumaczeniem może być wielkość JST – w dużych miastach, gdzie między dyrektorem a samorządem zazwyczaj nie ma bezpośredniego kontaktu, łatwiej zawyżyć swoje potrzeby, licząc, że nie zostanie to zauważone.

WSPÓŁFINANSOWANIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH

W polskim systemie zarządzania oświatą nie wszystkie kwestie dotyczące odpowiedzialności i zakresu kompetencji są jasno podzielone pomiędzy różnych aktorów sceny oświatowej. Jednym z przykładów jest funkcjonowanie poradni psychologiczno-pedagogicznych. Placówki te, chociaż finansowane przez powiat, w przeważającej mierze świadczą usługi głównie dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Podział polegający na tym, że kto inny płaci, a kto inny wymaga skutkuje często konfliktami. Nawiązanie bliższej współpracy z poradnią, także poprzez wsparcie powiatu w jej finansowaniu może być sposobem na poprawienie tych relacji.

D7. Czy Państwa gmina współfinansuje poradnie psychologiczno-pedagogiczne działające na jej terenie?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, finansujemy część etatów na podstawie porozumienia z powiatem	8,6	2,6	10,2	6,1	77,7
tak, udostępniamy nieodpłatnie pomieszczenia na funkcjonowanie poradni	8,7	5,3	6,5	10,1	5,3
nie, finansowanie poradni to zadanie powiatu	82,8	92,1	83,3	83,8	17,1

Przeważająca większość gmin nie współfinansuje poradni psychologiczno-pedagogicznych działających na swoim terenie. Jedynie 10% gmin wiejskich udostępnia nieodpłatnie pomieszczenia na funkcjonowanie poradni, a 10% gmin mieszanych finansuje część etatów pracowników poradni.

FINANSOWANIE ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH

Jeszcze kilka lata temu jedynym źródłem finansowania zajęć pozalekcyjnych był budżet JST. Wprowadzenie tzw. godzin karcianych oraz dostępność środków z UE, pozwoliły samorządom na pewne oszczędności w tym zakresie.

D8. Jakie są źródła finansowania zajęć pozalekcyjnych prowadzonych w szkołach na terenie Państwa gminy?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
nauczyciele realizują zajęcia pozalekcyjne w ramach godzin wynikających z art. 42 Ustawy o Karcie Nauczyciela (tzw. godziny karciane)	73,7	72,4	79,5	71,8	72,0
z funduszy europejskich	69,2	70,8	67,8	68,9	83,0
ze środków własnych gminy	67,6	64,5	75,7	64,8	72,3
inne	0,1	1,3	-	-	-
nie wiem\trudno powiedzieć	1,6	1,4	--	2,0	5,7

Źródła finansowania zajęć pozalekcyjnych są rozłożone równomiernie i nie zależą od typu gminy. Około 70% gmin wykorzystuje „godziny karciane”, około 70% fundusze europejskie, i około 70% środki własne gminy.

D8a.A które z nich jest głównym źródłem finansowania? Chodzi o źródło, które ma największy udział w Państwa gminie w finansowaniu godzin pozalekcyjnych.

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
nauczyciele realizują zajęcia pozalekcyjne w ramach godzin wynikających z art. 42 Ustawy o Karcie Nauczyciela (tzw. godziny karciane)	35,8	36,2	41,1	34,2	23,0
z funduszy europejskich	24,5	27,8	23,1	24,8	17,9
ze środków własnych gminy	35,6	30,7	32,0	36,9	59,1
inne	0,1	1,3	-	-	-
nie wiem\trudno powiedzieć	4,0	4,0	3,8	4,2	--

Jako główne źródło finansowania zajęć pozalekcyjnych około 36% gmin wymienia „godziny karciane”, również około 36% wymienia środki własne gminy, a tylko 25% – środki własne gminy. Z funduszy europejskich w najmniejszym stopniu korzystają miasta na prawach powiatu – tylko 18%. Miasta na prawach powiatu najczęściej wykorzystują środki własne – 60%. Rzadsze wykorzystywanie godzin z art. 42 KN na zajęcia pozalekcyjne wynika z faktu, że w szkołach ponadgimnazjalnych jest po 1 h, a w szkołach podstawowych i gimnazjach po 2h takich zajęć.

FINANSOWANIE INWESTYCJI

Odkąd samorządy przejęły od państwa prowadzenie szkół, nastąpił w nich boom inwestycyjny. Dzięki samorządom większość szkół w Polsce posiada dziś szczelne okna, sprawne ogrzewanie oraz dobrze wyposażone sale gimnastyczne. Nie oznacza to jednak, że samorządy nie inwestują dalej w swoje szkoły. Jakie mają priorytety w tej dziedzinie? Co decyduje o kolejności wykonywania inwestycji?

D9. Co i w jakim stopniu decyduje o potrzebie, i kolejności realizacji inwestycji w oświacie w Państwa gminie?

O potrzebie i kolejności realizacji inwestycji w oświacie w gminie decydują priorytety i zamierzenia urzędu:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
w bardzo dużym stopniu (1)	29,8	30,1	30,8	28,9	39,1
w znacznym stopniu (2)	41,4	42,1	44,8	40,6	27,7
w średnim stopniu (3)	17,9	18,5	14,0	18,9	27,5
w niewielkim stopniu (4)	6,7	3,9	7,7	6,8	5,6
wcale (5)	3,2	2,7	1,3	4,1	--
dwa górne razem (1+2)	71,2	72,2	75,6	69,5	66,8
dwa dolne razem (4+5)	9,9	6,6	9,0	10,9	5,6
nie wiem\trudno powiedzieć	1,0	2,7	1,3	0,7	-

O potrzebie i kolejności realizacji inwestycji w oświacie w gminie decydują priorytety i zamierzenia dyrektorów szkół i placówek:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
w bardzo dużym stopniu (1)	22,9	22,1	17,9	25,4	10,9
w znacznym stopniu (2)	41,0	42,1	41,2	40,7	39,4
w średnim stopniu (3)	30,0	29,1	35,9	27,7	33,2
w niewielkim stopniu (4)	4,8	2,6	3,8	5,5	5,6
wcale (5)	0,9	-	1,2	0,7	5,3
dwa górne razem (1+2)	63,8	64,2	59,1	66,1	50,4
dwa dolne razem (4+5)	5,7	2,6	5,1	6,2	10,9
nie wiem\trudno powiedzieć	0,5	4,0	-	-	5,5

O potrzebie i kolejności realizacji inwestycji w oświacie w gminie decydują priorytety i zamierzenia radnych:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
w bardzo dużym stopniu (1)	13,1	15,4	1,3	17,5	5,8
w znacznym stopniu (2)	30,8	25,1	26,6	31,6	72,1
w średnim stopniu (3)	31,9	26,5	39,9	30,5	11,2
w niewielkim stopniu (4)	18,3	22,3	24,5	15,6	10,9
wcale (5)	4,6	4,0	5,1	4,8	--
dwa górne razem (1+2)	43,9	40,5	27,9	49,1	77,9
dwa dolne razem (4+5)	22,9	26,3	29,6	20,4	10,9
nie wiem\trudno powiedzieć	1,3	6,7	2,6	--	-

Stopień decydowania o potrzebie i kolejności realizacji inwestycji w oświacie w gminie - możliwości pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
w bardzo dużym stopniu (1)	28,8	27,6	29,3	28,9	27,8
w znacznym stopniu (2)	35,9	44,7	34,7	34,4	50,1
w średnim stopniu (3)	23,4	16,0	25,7	24,4	5,3
w niewielkim stopniu (4)	10,4	9,1	9,0	10,9	16,9
wcale (5)	0,9	1,3	1,3	0,7	-
dwa górne razem (1+2)	64,7	72,3	64,0	63,3	77,9
dwa dolne razem (4+5)	11,3	10,4	10,3	11,6	16,9
nie wiem\trudno powiedzieć	0,6	1,3	-	0,7	-

Największy wpływ na decyzje o potrzebie i kolejności inwestycji w oświacie mają priorytety urzędu – 71%. Zaraz potem ważna jest możliwość wykorzystania środków unijnych – 65% i priorytety dyrektorów szkół – 64%. Priorytety radnych są mniej istotne – wymienia je 44% gmin. Nieco zaskakujące jest duże zróżnicowanie wyników w przypadku wpływu radnych na inwestycje (wysokie wartości zwłaszcza w przypadku powiatów grodzkich).

W ostatnich latach w Polsce nastąpił ogromny wzrost liczby dzieci objętych edukacją przedszkolną, co jest zasługą zarówno władz centralnych, jak i samorządów. W roku 2010/11 wskaźnik skolaryzacji przedszkolnej wyniósł 65%, co oznacza, że od roku 2005 wzrósł dwukrotnie. Zmieniła się także część przepisów dotyczących edukacji przedszkolnej – w roku 2008 wprowadzono możliwość tworzenia innych form wychowania przedszkolnego, a w 2011 zmieniono przepisy odnośnie pobierania opłat od rodziców. Przedszkola stały się bardzo medialnym tematem, co spowodowało zwrócenie się opinii publicznej w stronę samorządów. Jak w związku z tym samorządy postrzegają swoją rolę organu odpowiedzialnego za ten, jeszcze do niedawna niedoceniany, etap edukacji?

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA W OCZACH SAMORZĄDU

Jeszcze do niedawna przedszkola w Polsce służyły przede wszystkim pracującym rodzicom, którzy nie mieli czasu zająć się dzieckiem. Zwiększająca się liczba dzieci uczęszczających do przedszkola pozwala przypuszczać, że rodzice dostrzegają także inne zalety edukacji przedszkolnej. Czy ta zmiana dotyczy także gmin, które są odpowiedzialne za prowadzenie i finansowanie przedszkoli?

E1. Wobec opieki przedszkolnej formułowanych jest wiele różnych opinii. Proszę powiedzieć na ile zgadza się Pan(i) lub nie zgadza z opinią, że:

Dzieci chodzące do przedszkola zwykle osiągają potem lepsze wyniki w szkole niż dzieci pozbawione opieki przedszkolnej:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	61,7	71,1	65,3	59,3	49,8
raczej się zgadzam (2)	31,7	19,5	28,3	34,5	39,2
raczej się nie zgadzam (3)	2,3	2,8	2,5	2,0	5,7
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	0,4	-	-	0,7	-
dwa górne razem (1+2)	93,4	90,6	93,6	93,9	89,0
dwa dolne razem (3+4)	2,8	2,8	2,5	2,7	5,7
nie wiem\trudno powiedzieć	3,9	6,6	3,8	3,4	5,3

90% respondentów zdecydowania zgadza się ze stwierdzeniem, że dzieci chodzące do przedszkola osiągają lepsze wyniki niż dzieci pozbawione opieki przedszkolnej. Między typami gmin występują różnice pomiędzy tymi, którzy zdecydowanie zgadzają się z tym stwierdzeniem i tymi, którzy się po prostu zgadzają. Co ciekawe gminy miejskie najczęściej deklarują, że zdecydowanie się zgadzają (71%) a miasta na prawach powiatu najrzadziej (49%).

Dzieci w przedszkolu uczą się kontaktów z rówieśnikami co potem pomaga im w dalszych etapach rozwoju:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	79,3	86,7	82,1	77,7	66,6
raczej się zgadzam (2)	18,5	13,3	16,6	19,6	27,8
raczej się nie zgadzam (3)	0,9	-	1,3	0,7	5,6
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	0,9	-	-	1,4	-
dwa górne razem (1+2)	97,8	100,0	98,7	97,3	94,4
dwa dolne razem (3+4)	1,8	--	1,3	2,1	5,6
nie wiem\trudno powiedzieć	0,4	-	-	0,7	-

95% respondentów zgadza się bądź zdecydowanie się zgadza, że uczęszczanie dzieci do przedszkola pomaga im w socjalizacji. Ale ponownie gminy miejskie najczęściej zdecydowanie zgadzają się z tym stwierdzeniem (87%), a miasta na prawach powiatu najrzadziej (67%).

Dzieci lepiej wychowują się w rodzinie, dlatego jeśli ktoś z rodziców może się nimi zająć, lepiej żeby nie chodziły do przedszkola:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	5,3	4,1	7,6	4,7	5,6
raczej się zgadzam (2)	11,4	6,7	6,5	14,2	5,6
raczej się nie zgadzam (3)	39,1	36,7	39,7	38,5	56,4
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	41,6	47,3	39,7	42,0	27,1
dwa górne razem (1+2)	16,7	10,8	14,1	18,9	11,2
dwa dolne razem (3+4)	80,6	84,0	79,4	80,4	83,5
nie wiem\trudno powiedzieć	2,6	5,2	6,5	0,7	5,3

Okolo 80% respondentów nie zgadza się lub zdecydowanie nie zgadza ze stwierdzeniem, że rodzice zajmują się lepiej dziećmi niż przedszkole. Respondenci z gmin wiejskich częściej niż z innych typów gmin (14%) zdecydowanie się zgadzają, że dla dzieci korzystniej jest zostać w domu z rodzicami niż iść do przedszkola.

POLITYKA GMIN W ZAKRESIE EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Zwiększająca się liczba rodziców chętnych posłać dziecko do przedszkola oraz zmiany przepisów prawnych odnośnie edukacji przedszkolnej wymagają od gmin podjęcia różnych działań związanych z kształtowaniem sieci przedszkoli i ich ofertą. Jak wygląda polityka gmin w zakresie edukacji przedszkolnej?

E2. Czy któreś z poniższych wydarzeń/zjawisk miały miejsce w Państwa gminie w ciągu ostatnich 3 lat?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
powstawanie placówek zaliczanych do innych form opieki przedszkolnej (punkt przedszkolny, zespół wychowania przedszkolnego)	35,2	31,5	42,1	32,6	49,5
brak miejsc, powodujący nie przyjęcie do przedszkola części chętnych dzieci	46,8	61,6	52,5	41,8	60,0
przekształcenie jakiegoś przedszkola publicznego w niepubliczne (np. prowadzonego przez fundację)	4,4	5,2	2,6	4,7	10,9
konflikty społeczne lub polityczne (np. w radzie gminy) odnoszące się do polityki władz gminy w zakresie opieki przedszkolnej	4,9	2,6	3,8	5,5	10,8
nie wiem\trudno powiedzieć	0,9	-	-	1,3	-
żadne z powyższych	30,7	23,9	25,9	33,9	23,5

W ciągu ostatnich 3 lat najwięcej znaczących zmian w organizacji przedszkoli zaszło w miastach na prawach powiatu, a najmniej w gminach wiejskich. W miastach na prawach powiatu częściej powstawały inne formy opieki przedszkolnej (49% vs. ok.35%), brakowało miejsc w przedszkolach (60% vs. ok.50% - chociaż w gminach miejskich również wystąpił ten problem 61%); przekształcano przedszkola publiczne w niepubliczne (11% vs. ok.5%) i napotymano konflikty odnoszące się do polityki władz gminy w zakresie opieki przedszkolnej. Najmniej zmian wystąpiło w gminach wiejskich.

E3. Proszę powiedzieć na czym Pan(i) zdaniem powinien polegać rozwój opieki przedszkolnej w Państwa gminie w okresie najbliższych lat.

Rozwój opieki przedszkolnej w gminie powinien polegać na otwieraniu nowych przedszkoli publicznych:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	16,3	7,8	19,5	16,3	17,2
raczej się zgadzam (2)	29,5	19,5	29,2	30,9	33,5
raczej się nie zgadzam (3)	28,5	40,9	29,6	26,2	27,9
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	19,1	29,1	20,5	16,9	21,4
dwa górne razem (1+2)	45,8	27,3	48,7	47,2	50,7
dwa dolne razem (3+4)	47,5	70,0	50,0	43,1	49,3
nie wiem\trudno powiedzieć	6,7	2,7	1,3	9,7	--

Poza gminami miejskimi, respondenci mają podzielone zdania odnośnie kwestii, czy edukacja przedszkolna powinna być prowadzona przez prywatne czy też publiczne instytucje.

Rozwój opieki przedszkolnej w gminie powinien polegać na zwiększaniu liczby miejsc w już istniejących przedszkolach:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	25,6	18,7	30,8	25,5	5,3
raczej się zgadzam (2)	31,7	27,4	27,1	33,1	55,4
raczej się nie zgadzam (3)	23,7	32,8	21,4	23,0	28,7
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	12,7	14,5	15,6	11,4	10,6
dwa górne razem (1+2)	57,3	46,1	57,9	58,7	60,7
dwa dolne razem (3+4)	36,4	47,4	37,0	34,4	39,3
nie wiem\trudno powiedzieć	6,3	6,5	5,1	6,9	--

Poza gminami miejskimi wszyscy respondenci uważają, że rozwój opieki przedszkolnej powinien polegać na zwiększaniu miejsc w już istniejących placówkach (ok.60%). W gminach miejskich tylko 47% respondentów podziela to zdanie.

Rozwój opieki przedszkolnej w gminie powinien polegać na zmniejszaniu ze względu na zmiany demograficzne liczby miejsc w przedszkolach publicznych:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	3,4	8,0	1,3	3,4	5,6
raczej się zgadzam (2)	12,8	17,2	10,3	13,6	--
raczej się nie zgadzam (3)	34,7	29,1	37,0	33,8	55,9
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	42,1	41,8	48,9	39,7	38,6
dwa górne razem (1+2)	16,2	25,2	11,6	17,0	5,6
dwa dolne razem (3+4)	76,7	70,9	85,9	73,4	94,4
nie wiem\trudno powiedzieć	7,1	3,9	2,5-	9,6	--

Większość respondentów nie zgadza się ze stwierdzeniem, że samorząd powinien zredukować liczbę miejsc w przedszkolach w związku ze zmianami demograficznymi. Częściej nie zgadzali się przedstawiciele miast na prawach powiatów (95%) i gmin miejsko-wiejskich (86%) niż innych typów gmin (ok.73%).

Rozwój opieki przedszkolnej w gminie powinien polegać na przekształceniu niektórych przedszkoli publicznych w niepubliczne (np. prowadzone przez fundacje):

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	3,8	7,9	2,6	3,4	11,3
raczej się zgadzam (2)	12,7	22,6	10,3	11,5	27,1
raczej się nie zgadzam (3)	39,7	38,2	41,2	39,7	33,7
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	30,6	26,0	39,8	28,5	16,3
dwa górne razem (1+2)	16,5	30,4	12,8	14,9	38,4
dwa dolne razem (3+4)	70,4	64,2	80,9	68,1	49,9
nie wiem\trudno powiedzieć	13,1	5,3	6,2	17,0	11,6

Znacząco więcej respondentów z gmin miejskich i miast na prawach powiatu myśli, że przedszkola publiczne powinny być przekształcone w niepubliczne niż w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich (30% i 39% vs. 13% i 15%).

Rozwój opieki przedszkolnej w gminie powinien polegać na powstawaniu nowych przedszkoli niepublicznych:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	15,4	14,6	17,8	14,8	11,3
raczej się zgadzam (2)	27,1	35,1	29,4	23,7	61,2
raczej się nie zgadzam (3)	32,2	26,5	33,3	32,9	27,6
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	13,7	11,8	9,2	16,3	--
dwa górne razem (1+2)	42,6	49,8	47,2	38,5	72,4
dwa dolne razem (3+4)	45,9	38,3	42,5	49,2	27,6
nie wiem\trudno powiedzieć	11,5	11,9	10,3	12,4	--

72% respondentów z miast na prawach powiatu uważa, że rozwój opieki przedszkolnej powinien polegać na otwieraniu nowych placówek niepublicznych, tego samego zdania jest tylko 38% respondentów gmin wiejskich. W gminach miejskich i gminach mieszanych połowa respondentów popiera otwieranie przedszkoli niepublicznych w swojej gminie.

Rozwój opieki przedszkolnej w gminie powinien polegać na zastępowaniu tradycyjnych przedszkoli w większym stopniu innymi formami opieki przedszkolnej:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się zgadzam (1)	15,4	14,6	17,8	14,8	11,3
raczej się zgadzam (2)	27,1	35,1	29,4	23,7	61,2
raczej się nie zgadzam (3)	32,2	26,5	33,3	32,9	27,6
zdecydowanie się nie zgadzam (4)	13,7	11,8	9,2	16,3	--
dwa górne razem (1+2)	42,6	49,8	47,2	38,5	72,4
dwa dolne razem (3+4)	45,9	38,3	42,5	49,2	27,6
nie wiem\trudno powiedzieć	11,5	11,9	10,3	12,4	--

Większość respondentów nie zgadza się ze stwierdzeniem, że rozwój edukacji przedszkolnej powinien polegać na zastępowaniu tradycyjnych przedszkoli przez inne formy opieki przedszkolnej. Respondenci z miast na prawach powiatu częściej odnosili się do tego stwierdzenia pozytywnie (50%), w pozostałych typach gmin za rozwojem innych form wychowania przedszkolnego opowiada się 30% respondentów.

FINANSOWANIE EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Subwencja oświatowa nie pokrywa wydatków na wychowanków przedszkoli, dlatego samorządy chcąc zaspokoić rosnące zapotrzebowanie na edukację przedszkolną poszukują różnych źródeł jej finansowania. Niektóre samorządy postanowiły wykorzystać do tego środki z funduszy unijnych, inne szukają oszczędności w budżetach by sfinansować opiekę dla najmłodszych.

E4. W niektórych gminach część kosztów finansowania opieki przedszkolnej pokrywają dotacje z Unii Europejskiej. Po ustaniu tych dotacji mogą się pojawić problemy z dalszym finansowaniem opieki przedszkolnej. Czy w Pana(i) opinii ten problem może dotyczyć Państwa gminy?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
nie, nie dostrzegam takiego problemu w naszej gminie	65,7	79,0	75,3	59,4	78,2
tak, dostrzegam ten problem w naszej gminie, ale jego skala wydaje się niewielka	16,3	7,9	15,6	18,1	10,7
tak, dostrzegam ten problem w naszej gminie, a jego skala może być duża	8,3	2,6	7,7	9,6	5,6
nie wiem\trudno powiedzieć	9,7	10,6	1,4	12,9	5,6

Dla 2/3 samorządów ustanie dofinansowania opieki przedszkolnej z UE nie będzie stanowiło problemu. 18% gmin wiejskich i 16% gmin mieszanych uważa, że może być to problem, ale raczej o niewielkiej skali. Znaczne problemy z dalszym finansowaniem przedszkoli przewiduje prawie 10% gmin miejskich i 8% gmin mieszanych.

E5. Czy problem wyczerpania się dotacji na finansowanie opieki przedszkolnej z Unii Europejskiej może dotyczyć w Państwa gminie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
wyłącznie przedszkoli publicznych	56,9	74,6	61,1	55,9	-
wyłącznie przedszkoli niepublicznych	21,7	25,4	33,7	17,4	32,5
zarówno placówek publicznych jak i niepublicznych	9,8	--	--	12,1	67,5
nie wiem\trudno powiedzieć	11,6	--	5,2	14,6	-

Zdaniem 57% samorządów problem wyczerpania środków z UE na finansowanie opieki przedszkolnej dotknie głównie przedszkoli niepublicznych, 22% uważa, że największy wpływ będzie miało na placówki niepubliczne, a 10% twierdzi, że będzie to to dotyczyć zarówno jednych, jak i drugich placówek.

E6. Od jakiegoś czasu toczy się dyskusja o objęciu opieki przedszkolnej subwencją oświatową. Co Pan(i) sądzi o tym pomysśle?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
uważam, że to dobry pomysł	77,5	84,1	77,8	76,3	78,2
lepiej, żeby wprowadzić dotacje, a nie subwencje, żeby radni nie mogli przesunąć tych środków na inne cele	12,7	5,2	14,3	13,5	5,6
to nie jest potrzebne, lepiej tak zmienić system finansowania, by gminy miały wystarczające na ten cel dochody własne	6,2	6,8	5,2	6,1	16,2
nie widzę potrzeby zmian istniejących obecnie uregulowań prawnych	1,0	2,6	1,4	0,7	-
nie wiem\trudno powiedzieć	2,6	1,3	1,3	3,4	--

78% gmin uważa, że edukacja przedszkolna powinna być ujęta w subwencji oświatowej. 13% twierdzi, że wprowadzenie dotacji na przedszkola jest lepszym rozwiązaniem niż subwencja, ale pośród miast i miast na prawach powiatów rzadziej (5%). Zdaniem 6% lepszym pomysłem jest zmiana systemu finansowania przedszkoli, aby gminy miały na ten cel wystarczające dochody własne. Opinia ta znajduje największe uznanie wśród miast na prawach powiatu. Tylko 1% gmin nie widzi potrzeby zmian obecnie istniejących uregulowań prawnych w zakresie finansowania przedszkoli.

FINANSOWANIE PRZEDSZKOLI NIEPUBLICZNYCH

Obowiązkiem gmin jest nie tylko finansowanie przedszkoli, dla których jest organem prowadzącym, ale także przekazanie dotacji dla przedszkoli niepublicznych działających na ich terenie. Zgodnie z art. 90 ustawy o systemie oświaty, dotacja na jednego wychowanka przedszkola niepublicznego wynosi co najmniej 75% środków wydawanych na wychowanka w przedszkolu publicznym w danej gminie.

E7. Na jakim poziomie określono wysokość dofinansowania przekazywanego przedszkolom niepublicznym w Państwa gminie w roku szkolnym 2010/2011?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
poniżej 75% kwoty wydawanej na dziecko w przedszkolach publicznych	7,6	3,9	10,3	6,8	16,6
75% kwoty wydawanej na dziecko w przedszkolach publicznych	38,4	55,7	44,7	32,4	60,9
76-99% kwoty wydawanej na dziecko w przedszkolach publicznych	1,6	5,1	--	1,3	11,3
100% kwoty wydawanej na dziecko w przedszkolach publicznych	3,1	3,9	2,6	3,3	--
nie dotyczy - w naszej gminie nie ma placówek niepublicznych	37,7	26,1	37,0	41,2	--
inne kwota	1,9	1,4	--	2,7	--
nie wiem\trudno powiedzieć	9,7	3,9-	5,4	12,2	11,2

Przeważająca liczba gmin, jeśli posiada przedszkole niepubliczne na swoim terenie, przekazuje mu zgodnie z ustawowym minimum 75% kwoty wydanej na dziecko w przedszkolu publicznym. Zróżnicowanie między typami gmin jest jednak dosyć znaczne – od 32% w gminach wiejskich, przez

45% w mieszanych, 56% w miejskich aż po 61% w miastach na prawach powiatu.

Prawie 8% gmin wypłaca przedszkolom niższe stawki niż wynikałoby to z przepisów prawa, co ciekawe przodują w tym miasta na prawach powiatu -17%. Najhojniejsze dla placówek niepublicznych są miasta i miasta na prawach powiatu – 11% wypłaca powyżej 75% kwoty wydanej na dziecko w publicznym przedszkolu. W znacznej części gmin, za wyjątkiem miast na prawach powiatu, nie ma przedszkoli niepublicznych – 26-40%. Respondenci z gmin wiejskich i z miast na prawach powiatu częściej niż z innych gmin nie potrafili odpowiedzieć na pytanie o wysokość przekazywanej dotacji – 11-12%.

E8. Czy Państwa gmina ma kontrolę nad sposobem wykorzystania dotacji w przedszkolach niepublicznych?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
nie, nie mamy takiej możliwości	15,9	3,4	14,4	19,7	5,6
tak, ale formy tej kontroli są niewystarczające, należałoby je rozbudować	26,6	29,7	20,2	27,3	44,5
tak, w wystarczający sposób	43,8	63,3	59,1	33,3	50,0
nie wiem\trudno powiedzieć	13,7	3,6	6,3	19,6	--

Zadowolenie z kontroli wykorzystania przekazanej dotacji przedszkolom niepublicznym wyraża prawie połowa samorządów (43,8%). Najbardziej zadowolone są małe miasta (63%), a najmniej wsie (33,3%). Zwiększeniem form kontroli wykorzystywania dotacji przez placówki niepubliczne zainteresowane są przede wszystkim miasta na prawach powiatu (44,5%). 16% samorządów jest zdania, że nie mają możliwości kontrolowania przekazanej dotacji – taka opinia jest najczęstsza wśród samorządów wiejskich (20%). Niewiele mniej – 14% gmin nie wie czy posiada kontrolę nad sposobem wykorzystania dotacji, ponownie najczęściej wątpliwość w tej kwestii mają gminy wiejskie (20%).

OPŁATY ZA PRZEDSZKOLA

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniła zasady pobierania opłat za przedszkola. Od roku szkolnego 2011/12 gminy zobowiązane są do wyznaczenia opłaty godzinowej za zajęcia wykraczające poza bezpłatny czas (nie krótszy niż 5 godzin dziennie). Nie mogą także tak jak dawniej pobierać tzw. opłaty stałej za pobyt dziecka w przedszkolu.

E9. Ile wynosi opłata za jeden dzień wyżywienia w przedszkolach publicznych na terenie Państwa gminy w roku szkolnym 2010/2011:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
0,00-2,00	8,9	2,7	5,1	11,7	0,0
2,01-5,00	49,3	55,3	52,6	48,0	43,8
5,01-7,00	18,2	26,2	21,8	15,6	27,8
7,01-9,00	3,5	2,6	6,5	2,7	0,0
9,01-20,00	2,6	2,6	2,6	2,8	5,6
nie wiem\trudno powiedzieć	17,0	10,4	11,7	19,7	23,0

W 10% gmin wiejskich nie pobiera się opłaty za wyżywienie w przedszkolach. Taka sytuacja prawie nie występuje w innych typach gmin. W 20% samorządów opłata za jeden dzień wyżywienia wynosi 3-4zł, w 25% 4-5zł, 21% 5-6zł, 10% 6-8, i 3% powyżej 8. Ok. 17% respondentów nie wie ile wynosi opłata.

E10. Czy w Państwa gminie do chwili obecnej wprowadzono opłaty godzinowe za przedszkola ponad pięciogodzinną podstawę programową*?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak, taka uchwała funkcjonuje już w roku szkolnym 2010\2011	30,7	39,6	37,3	26,9	26,8
tak, taka uchwała została już przyjęta i zacznie obowiązywać	35,1	44,5	43,4	29,5-	62,0
nie, taka uchwała nie została jeszcze przyjęta	7,1	5,3	8,9	6,8	5,6
nie pobieramy opłat dodatkowych	17,1	6,6	5,2-	23,9	--
nie wiem\trudno powiedzieć	10,0	4,0	5,2	12,9	5,6

23% gmin wiejskich nie pobiera opłat godzinowych ponad pięciogodzinną podstawę programową, a 13% nie wie czy pobiera czy też nie. W innych typach gmin mniej niż 5% respondentów nie pobiera dodatkowych opłat i mniej niż 5% nie wie czy to robi. Nie jest zaskakujące, że najczęściej miasta na prawach powiatu (61%) mają przyjęte uchwały o nowych odpłatnościach za przedszkola, gminy miejskie i mieszane nieco rzadziej – ok. 44%, a najrzadziej gminy wiejskie – 30%.

EII. Czy wprowadzenie w Państwa gminie opłat za przedszkola poza pięciogodzinną podstawę programową spowodowało spadek liczby dzieci korzystających z przedszkoli powyżej 5 godzin?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	25,6	26,2	20,7	27,6	39,5
nie	69,3	67,3	75,8	67,4	40,8
nie wiem\trudno powiedzieć	5,1	6,5	3,5	5,0	19,7

Wprowadzenie opłat za przedszkola powyżej 5-godzinnej podstawy programowej spowodowało spadek liczby dzieci korzystających z przedszkoli w ¼ samorządów, które wprowadziły nowe uchwały. W miastach na prawach powiatu spadek liczby uczniów był znacznie częściej zauważalny niż w innych jednostkach (41% vs. 20-27%)

E12. W jakiej postaci naliczana była opłata dodatkowa w przedszkolach publicznych na terenie Państwa gminy w roku szkolnym 2010/2011?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
jednolita stawka godzinowa ponad wymiar pięciogodzinny	74,7	79,6	69,1	77,1	60,5
zróżnicowana stawka godzinowa ponad wymiar pięciogodzinny	23,9	20,4	27,5	22,9	19,7
nie wiem\trudno powiedzieć	1,4	-	3,4	-	19,7

Około 70% gmin stosuje jednolite stawki godzinowe ponad pięciogodzinną podstawę programową i ok. 20% zróżnicowaną.

E13. Ile wynosiła opłata dodatkowa za jeden miesiąc - dawniej tzw. opłata stała - w przedszkolach publicznych na terenie Państwa gminy w roku szkolnym 2010/2011?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
0-50	18,5	7,8	15,1	23,9	0,0
51-100	23,6	36,5	14,2	27,8	0,0
101-150	35,4	40,3	50,9	25,9	40,6
151-200	5,4	13,0	7,1	1,8	17,3
powyżej 200	4,0	0,0	2,4	5,7	8,3
nie wiem/trudno powiedzieć	12,6	2,5	9,9	14,6	33,9

W 40% miast i miast na prawach powiatu oraz w połowie gmin miejsko-wiejskich tzw. opłata stała w roku 2010/2011 mieściła się w przedział 101-150zł. Opłata stała za przedszkole była najwyższa w miastach na prawach powiatu.

E14. Ile wynosiła opłata dodatkowa - jednolita stawka godzinowa ponad wymiar pięciogodzinny - w przedszkolach publicznych na terenie Państwa gminy w roku szkolnym 2010/2011?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
0,5-0,99	7,2	0,0	5,3	9,8	0,0
1,00-1,99	42,6	45,3	39,0	41,6	100,0
2,00-2,99	21,3	33,3	34,8	12,8	0,0
20-100	5,6	0,0	0,0	9,6	0,0
101-200	5,6	0,0	0,0	9,6	0,0
powyżej 100	4,5	8,8	5,3	3,1	0,0
nie wiem\trudno powiedzieć	16,2	4,3	15,5	19,8	-

Jeśli gmina przyjęła jednolitą stawkę godzinową, to najczęściej (42,6%) mieściła się ona w przedziale 1-1,99zł. Co piąta gmina przyjęła stawkę powyżej 2zł i poniżej 3zł. Ponownie widać, że najniższe stawki są w gminach wiejskich. Co ciekawe, część respondentów zaznaczyła, że stawka godzinowa wynosi powyżej 20, czy nawet 100zł, co pokazuje na niezrozumienie nowych przepisów o opłatach za przedszkola. Potwierdza to również wysoki odsetek odpowiedzi nie wiem/trudno powiedzieć.

E15. Ile wynosiła opłata dodatkowa - zróżnicowana stawka godzinowa - w przedszkolach publicznych na terenie Państwa gminy w roku szkolnym 2010/2011?

Wysokość opłaty dodatkowej w przedszkolach publicznych na terenie gminy w roku szkolnym 2010\2011 - OD:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
0,5-0,99	4,2	-	12,3	-	-
1,00-1,99	23,9	32,2	25,4	22,2	0,0
2,00-2,99	15,9	0,0	12,6	21,6	0,0
4-10	9,7	33,6	0,0	11,4	0,0
powyżej 100	16,4	17,5	37,2	0,0	100,0
nie wiem\trudno powiedzieć	29,9	16,6	12,3	44,8	-

Wysokość opłaty dodatkowej w przedszkolach publicznych na terenie gminy w roku szkolnym 2010\2011 - DO:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
1,00-3,00	20,0	15,4	37,7	10,5	0,0
3,01-5,00	10,3	0,0	12,6	11,1	0,0
5,01-7,00	13,7	16,8	0,0	22,2	0,0
7,01-10,00	3,6	33,6	0,0	0,0	0,0
powyżej 10	22,5	17,5	37,2	11,4	100,0
nie wiem\trudno powiedzieć	29,9	16,6	12,3	44,8	-

Zróznicowana stawka godzinowa za pobyt dziecka w przedszkolu oznacza, że cena kolejnych godzin zmienia się. Jedne gminy stosują stawki rosnące chcąc skłonić rodziców do wcześniejszego odbierania dzieci z przedszkola i spędzania z nimi czasu, inne natomiast każdą kolejną godzinę wyceniają taniej. Pytanie sprawiło wiele problemów respondentom, co widać po bardzo wysokim odsetku odpowiedzi nie wiem, dlatego trudno z niego wyciągnąć jednoznaczne wnioski.

E16. W jaki sposób w Państwa gminie określono zakres usług, które obejmuje dodatkowa opłata rodziców za przedszkola? Czy dokonano tego

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
poprzez określenie czasu przebywania dziecka w przedszkolu	69,8	71,7	78,7	64,5	70,9
wymieniając zajęcia pozaobowiązkowe, za które płacą rodzice	42,7	39,9	39,8	46,0	23,4
w inny sposób	4,5	6,1	--	6,5	5,7

W 70-80% gmin zakres usług, które obejmuje dodatkowa opłata rodziców ustalono poprzez określenie czasu przebywania dziecka w przedszkolu, najczęściej dotyczy to gmin mieszanych (78%). Między 24-46% samorządów nalicza opłatę wymieniając zajęcia pozaobowiązkowe, za które płacą rodzice, a 6% używa innej metody.

E17. Czy Państwa samorząd wprowadził zasady obniżki opłat za przedszkola dla dzieci z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	32,7	36,9	37,2	29,0	66,7
nie	67,3	63,1	62,8	71,0	33,3

1/3 gmin wprowadziła niższe opłaty za przedszkola z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, a 67% nie wprowadziło. W miastach na prawach powiatu proporcja ta jest odwrócona.

ORGANIZACJA PRZEDSZKOLI

Jak wygląda organizacja przedszkoli w Polsce? Ile godzin otwarte jest typowe przedszkole na wsi, a ile w mieście? Jakie zajęcia poza realizacją podstawy programowej oferują przedszkola? Jak wiele dzieci korzysta z tej oferty?

E18. W jakich godzinach otwarte jest typowe przedszkole publiczne w Państwa gminie?

Godziny otwarcia - od godziny

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
5.30	0,8	5,2	1,2	-	-
6.00	17,6	36,9	29,5	9,4	33,3
6.30	27,3	30,4	33,4	24,3	33,8
7.00-7.50	37,2	22,2	29,3	43,2	27,3
8.00	6,3	--	1,3	9,5	--
8.30	0,4	-	-	0,7	-
nie wiem/trudno powiedzieć	10,2	5,3	5,3	13,0	5,6

Godziny otwarcia - do godziny

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
12.00-15.30	13,5	4,0	7,8	17,7	0,0
16.00	29,2	40,6	24,3	30,1	11,0
16.01-16.30	17,0	20,2	19,2	15,5	22,1
17.00	24,8	22,1	31,8	21,7	44,3
17.30-19.00	5,3	7,8	11,6	2,0	17,0
nie wiem	10,2	5,3	5,3	13,0	5,6

Najwięcej przedszkoli w Polsce zaczyna prace między 7.00 a 7.50 – 37%. W miastach i miastach na prawach powiatu w związku z dojazdami rodziców do pracy, prawie 2/3 przedszkoli otwieranych jest między 6.00 a 6.30. W większości polskie przedszkola kończą pracę między 16.00 a 17.00. Przedszkola najkrócej pracują w gminach wiejskich – 18% jest zamykanych między godziną 12.00 a 15.30, a najdłużej (17.30-19.00) w dużych miastach (17%).

E19. Chciał(a)bym porozmawiać o zajęciach prowadzonych w przedszkolach publicznych na terenie Państwa gminy.

Czy w przedszkolach publicznych na terenie Państwa gminy prowadzone są niżej wymienione zajęcia? (W tabeli tylko odpowiedzi twierdzące).

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
Zajęcia muzyczne (np. rytmika)	89,5	91,8	90,7	74,6	100,0
Nauka języków obcych	83,5	91,8	86,9	68,2	89,9
Wydarzenia kulturalne (np. koncerty, przedstawienia teatralne)	81,2	83,9	85,6	68,2	89,9
Ponadprogramowe zajęcia edukacyjne (np. przyrodnicze, literackie)	58,8	63,2	55,2	30,7	83,3
Religia	89,8	93,4	91,0	76,4	94,4
Zajęcia logopedyczne	77,2	82,9	80,8	70,3	94,4
Zajęcia sportowe (w tym korektywa)	70,6	76,3	74,4	63,5	88,9
Zajęcia plastyczne	77,5	84,2	87,2	67,6	88,9

Czy poniżej wymienione zajęcia prowadzone są regularnie we wszystkich przedszkolach publicznych na terenie gminy? (W tabeli tylko odpowiedzi twierdzące).

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
Zajęcia muzyczne (np. rytmika)	84,2	91,3	80,0	83,5	77,8
Nauka języków obcych	88,1	91,3	85,1	90,1	75,0
Wydarzenia kulturalne (np. koncerty, przedstawienia teatralne)	89,0	95,2	86,4	87,1	87,5
Ponadprogramowe zajęcia edukacyjne (np. przyrodnicze, literackie)	82,7	77,1	81,4	86,4	93,3
Religia	77,2	73,2	71,8	82,3	82,4
Zajęcia logopedyczne	85,8	85,7	87,3	84,6	88,2
Zajęcia sportowe (w tym korektywa)	83,2	82,8	77,6	86,2	87,5
Zajęcia plastyczne	83,5	84,4	79,4	83,0	100,0

Czy jeśli poniżej wymienione zajęcia są prowadzone w przedszkolach, to czy cieszą się zainteresowaniem rodziców? (W tabeli tylko odpowiedzi „Cieszą się bardzo dużym powodzeniem” i „Cieszą się dużym powodzeniem”).

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
Zajęcia muzyczne (np. rytmika)	87,2	88,4	88,6	88,1	72,2
Nauka języków obcych	81,8	85,5	85,1	81,2	56,3
Wydarzenia kulturalne (np. koncerty, przedstawienia teatralne)	88,2	88,9	90,9	87,1	81,3
Ponadprogramowe zajęcia edukacyjne (np. przyrodnicze, literackie)	71,3	75,0	67,4	72,7	66,7
Religia	95,6	94,4	97,2	95,6	94,1
Zajęcia logopedyczne	77,3	73,0	77,8	82,7	58,8
Zajęcia sportowe (w tym korektywa)	83,6	81,0	82,8	90,4	56,3
Zajęcia plastyczne	87,9	85,9	89,7	89,0	81,3

Czy w przedszkolach publicznych prowadzonych przez Państwa gminę prowadzone są regularnie jeszcze inne zajęcia?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	10,4	20,9	12,7	7,5	22,1
nie	70,7	67,2	70,5	71,4	66,7
nie wiem\trudno powiedzieć	18,9	11,9	16,9	21,1	11,3

Zajęcia muzyczne (np. rytmika)

100% miast na prawach powiatu prowadzi dodatkowe zajęcia muzyczne, 90% gmin miejskich i mieszanych i 73% wiejskich. Jeśli gmina zapewnia dodatkowe zajęcia z muzyki, to w 88% przypadków dotyczy to wszystkich przedszkoli publicznych na jej terenie. Wyjątek stanowią miasta na prawach powiatu, gdzie tylko 72% prowadzi zajęcia we wszystkich przedszkolach.

Między 78 a 91% respondentów twierdzi, że zainteresowanie rodziców zajęciami muzycznymi jest bardzo duże lub duże. W miastach na prawach powiatu zainteresowanie tymi zajęciami jest znacząco mniejsze niż w innych gminach, co sugeruje że usługa ta w wielkich miastach uważana jest za standardową.

Nauka języków obcych

75% gmin zapewnia dodatkowe zajęcia z języka obcego w przedszkolach – najczęściej są to duże miasta i miasta (90%), najrzadziej gminy wiejskie (68%). Jeśli gmina zapewnia zajęcia z języków obcych w przedszkolach, to w 80% dotyczy to wszystkich przedszkoli. Wyjątek stanowią miasta na prawach powiatu, gdzie dostępność zajęć językowych we wszystkich przedszkolach deklaruje tylko 57%. Pomiędzy 75% (MNP) a 90% (pozostałe gminy) respondentów twierdzi, że zainteresowanie rodziców zajęciami językowymi w przedszkolach jest duże, albo bardzo duże. Podobnie jak z zajęciami muzycznymi, w miastach na prawach powiatu rodzice rzadziej są zainteresowani zajęciami.

Wydarzenia kulturalne (np. koncerty, przedstawienia teatralne)

Wydarzenia kulturalne w przedszkolach odbywają się w 74% gmin. W miastach na prawach powiatu częściej – 90%, a w gminach wiejskich rzadziej – 68%. W 88% gmin jeśli wydarzenia kulturalne mają miejsce, to dotyczą one wszystkich przedszkoli. Zdaniem 90% gmin rodzice wykazują bardzo duże lub duże zainteresowanie wydarzeniami kulturalnymi w przedszkolach. W przeciwieństwie do zajęć muzycznych i z języków obcych, nie było znaczącej różnicy w odpowiedziach miast na prawach powiatu.

Ponadprogramowe zajęcia edukacyjne (np. literackie, przyrodnicze)

W 84% miast na prawach powiatu w przedszkolach przeprowadzane są ponadprogramowe zajęcia edukacyjne (literackie, przyrodnicze). W innych typach gmin zajęcia te są znacznie rzadziej dostępne (30% wiejskie, 63% miejskie). 71% gmin deklaruje, że jeśli w przedszkolach prowadzone są ponadprogramowe zajęcia edukacyjne, to dotyczy to wszystkich przedszkoli. W tym przypadku nie ma znaczącego zróżnicowania między typami gmin. 83% respondentów stwierdza, że ponadprogramowe zajęcia edukacyjne cieszą się dużym powodzeniem wśród rodziców. 10-20% gmin miejskich, wiejskich i mieszanych zauważyło średnie zainteresowanie rodziców, miasta na prawach powiatu zawsze deklarowały duże lub bardzo duże zainteresowanie rodziców.

Religia

82% gmin zapewnia lekcje religii w przedszkolach. Religia najczęściej jest w miastach na prawach powiatu (95%), a najrzadziej w gminach wiejskich (76%). Jeśli gmina oferuje zajęcia z religii, to w 95% przypadków dotyczy to wszystkich przedszkoli. Zróżnicowanie między typami gmin nie występuje. Zdaniem 78% gmin, rodzice są bardzo zainteresowani lub zainteresowani lekcjami religii w przedszkolach. Tylko 11% miast na prawach powiatu zauważyło bardzo duże zainteresowanie rodziców religią, w przeciwieństwie do innych typów gmin (30%).

Zajęcia logopedyczne

75% gmin deklaruje, że w przedszkolach prowadzone są zajęcia logopedyczne. Dzieje się tak w 95% miast na prawach powiatu, ale tylko w 70% gmin wiejskich. Zdaniem 85% gmin zainteresowanie rodziców zajęciami logopedycznymi jest duże lub bardzo duże. Zróżnicowanie między typami gmin nie występuje.

Zajęcia sportowe

68% gmin zapewnia dodatkowe zajęcia sportowe w przedszkolach. Najczęściej oferta sportowa dotyczy miast na prawach powiatu (89%) a najrzadziej gmin wiejskich (63%). Zdaniem 83% respondentów zainteresowanie rodziców dodatkowymi zajęciami sportowymi jest duże lub bardzo duże. Jednak duże zainteresowanie rzadziej było wyrażane w miastach na prawach powiatu niż w innych gminach.

Zajęcia plastyczne

Dodatkowe zajęcia artystyczne w przedszkolach prowadzi 75% gmin. Najczęściej artystyczne zamiłowania najmłodszych rozwijają miasta na prawach powiatu (90%), a najrzadziej gminy wiejskie (66%). Gminy, które zapewniają dodatkowe zajęcia artystyczne, w 88% zapewniają je we wszystkich przedszkolach. Zróżnicowanie pomiędzy różnymi typami gmin jest niewielkie. 82% respondentów twierdzi, że prowadzone zajęcia artystyczne cieszą się wśród rodziców bardzo dużym i dużym zainteresowaniem. Miasta na prawach powiatu rzadziej deklarowały bardzo duże zainteresowanie rodziców (25%), niż inne typy gmin (35%).

Inne zajęcia

W 10% gmin prowadzone są regularnie inne zajęcia niż te wymienione w poprzednich tabelach. Miasta na prawach powiatu i gminy miejskie dwa razy częściej niż inne gminy zapewniają swoim przedszkolakom dodatkowe zajęcia.

PRZEPŁYWY WYCHOWANKÓW PRZEDSZKOLI MIĘDZY GMINAMI

Mieszkańcy gminy płacą podatki, w zamian za co oczekują od lokalnych władz dostępu do różnych usług na zadawalającym ich poziomie, np. do przedszkoli. Jednak w niektórych miejscach, zwłaszcza w dużych miastach, z usług korzystają także osoby, które „nie dorzucają się” do wspólnego funduszu, co prowadzi do tzw. efektu gapowicza. Przyjmowanie dzieci do przedszkoli spoza gminy budzi wiele kontrowersji. Władze w niektórych gminach buntują się przeciwko takiemu zjawisku i próbują je ograniczyć poprzez wprowadzanie regulaminów zakazujących lub ograniczających możliwość przyjmowania dzieci niezameldowanych na terytorium miasta.

E20. Czy do przedszkoli publicznych prowadzonych przez Państwa gminę uczęszczają dzieci z innych gmin?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	47,4	67,3	44,8	44,2	77,9
nie	40,4	27,5	46,1	40,9	22,1
nie zbieramy takich informacji	3,2	1,2	4,0	3,4	--
nie wiem\trudno powiedzieć	9,0	4,0	5,1	11,6	--

Prawie połowa gmin (47%) deklaruje, że do prowadzonych przez nich przedszkoli uczęszczają dzieci z innych gmin. Najczęściej ma to miejsce w miastach na prawach powiatu (78%), rzadziej w gminach mieszanych (45%) i wiejskich (44%). Ponownie gminy wiejskie najczęściej nie potrafiły udzielić odpowiedzi na to pytanie – 12%.

E21. Ile dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych prowadzonych przez Państwa gminę stanowią dzieci z innych gmin?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
0 -2	18,7	11,8	11,7	24,5	0,0
3-5	22,1	9,4	42,7	18,3	6,8
6-9	6,5	0,0	8,8	7,5	0,0
10-30	28,1	49,3	14,2	30,1	6,8
31-100	5,3	12,2	14,2	0,0	7,6
powyżej 100	2,8	3,9	2,9	0,0	36,2
nie wiem	16,7	13,8	5,5	19,8	42,5

W większości gmin wiejskich i miejsko-wiejskich liczba dzieci spoza gminy uczęszczających do prowadzonych przez nich przedszkoli jest poniżej 10 dzieci. W prawie połowie miast liczba dzieci spoza gminy mieści się w przedziale 10-30 dzieci. Co zaskakujące, w miastach na prawach powiatu, które najbardziej dotyka problem gapowiczów, w wielu przypadkach nie monitoruje się przepływu dzieci (ponad 40%).

E22. Ile dzieci zamieszkałych w Państwa gminie uczęszcza do przedszkoli publicznych w innych gminach?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
0	18,4	27,6	16,7	18,4	--
1-3	12,1	11,7	20,4	9,6	0,0
4-10	10,3	13,3	15,5	8,1	0,0
11-30	14,7	6,3	17,6	15,5	5,9
powyżej 30	6,4	2,6	2,5	8,2	22,7
nie wiem	37,8	38,2	27,3	40,3	71,5

Prawie co piąta gmina twierdzi, że żadne dziecko zamieszkałe na jej terenie nie uczęszcza do przedszkola publicznego w innej gminie. W wielu przypadkach (40%) gminy nie monitorują, ile dzieci uczęszcza do przedszkoli publicznych w innych gminach.

E23. Ile dzieci zamieszkałych w Państwa gminie uczęszcza do przedszkoli niepublicznych w innych gminach?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
0	13,1	26,7	11,5	11,7	11,3
1-3	12,2	9,0	16,7	11,5	0,0
4-10	18,3	19,6	20,1	17,6	5,4
11-30	11,6	13,1	15,4	10,2	10,6
powyżej 30	9,0	7,8	7,9	10,4	16,9
nie wiem	35,4	23,7	28,5	39,0	55,9

Podobnie jak w poprzednim pytaniu, wiele gmin nie monitoruje, ile dzieci z terenu ich gminy uczęszcza do przedszkoli niepublicznych w innych gminach.

E24. Czy w przedszkolach publicznych funkcjonujących na terenie Państwa gminy ogranicza się w jakiś sposób przyjmowanie dzieci z innych gmin?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
nie i nie ma takiej potrzeby	29,4	22,2	33,3	29,3	22,5
nie, ale warto by takie ograniczenie wprowadzić	5,1	5,3	--	6,7	11,5
tak, dzieci z naszej gminy mają pierwszeństwo	45,7	51,6	55,2	40,9	55,1
tak, zazwyczaj nie przyjmujemy dzieci z innych gmin	8,3	18,3	6,2	7,4	10,9
nie wiem, trudno powiedzieć	11,5	2,7	5,2-	15,7	--

Połowa gmin ogranicza przyjmowanie dzieci z innych gmin do swoich przedszkoli poprzez dawanie pierwszeństwa miejscowym dzieciom. Politykę całkowitego nieprzyjmowania dzieci z innych gmin prowadzi 8% samorządów – najczęściej są to miasta – 18%. Blisko 1/3 gmin twierdzi, że nie stosuje ograniczeń w przyjmowaniu i nie widzi potrzeby wprowadzania ich. 16% respondentów z gmin wiejskich nie potrafiło udzielić odpowiedzi na pytanie.

INNE FORMY WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Możliwość zakładania innych form wychowania, czyli punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego pojawiła się w Polsce w 2008 r. wraz ze zmianą ustawy o systemie oświaty. Wprowadzenie nowej instytucji miało na celu dotarcie z edukacją przedszkolną na tereny, gdzie nie mogą powstać tradycyjne przedszkola (np. z powodu rozdrobnienia sieci osadniczej).

E25. Czy na terenie Państwa gminy funkcjonują inne formy wychowania przedszkolnego, tj. punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	37,4	34,0	44,9	34,0	61,5
nie	62,6	66,0	55,1	66,0	38,5

Na terenie 37% gmin funkcjonują inne formy wychowania przedszkolnego. Inne formy wychowania przedszkolnego najczęściej są w miastach na prawach powiatu (62%), a najrzadziej w gminach miejskich i mieszanych (34%), co jest dosyć zaskakującym wynikiem biorąc pod uwagę intencje osób wprowadzających je do systemu oświaty.

E26. Od kilku lat oprócz placówek przedszkolnych mogą być tworzone i prowadzone inne formy wychowania przedszkolnego tj. punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego. Na ile się Pan(i) zgadza lub nie zgadza, że wprowadzenie do polskiego systemu prawnego innych form wychowania przedszkolnego .

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego innych form wychowania przedszkolnego ułatwiło zakładanie nowych placówek opieki przedszkolnej w gminie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się nie zgadzam (1)	3,4	7,8	-	4,1	8,6
raczej się nie zgadzam (2)	5,9	4,0	5,7	6,0	9,5
raczej się zgadzam (3)	45,2	42,0	42,6	46,3	53,9
zdecydowanie się zgadzam (4)	37,6	34,3	45,6	35,5	18,4
dwa górne razem (1+2)	82,8	76,3	88,2	81,8	72,3
dwa dolne razem (3+4)	9,3	11,8	5,7	10,1	18,1
nie wiem\trudno powiedzieć	7,9	11,9	6,1	8,1	9,6

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego innych form wychowania przedszkolnego pozwoliło na obniżenie kosztów tworzenia i funkcjonowania opieki przedszkolnej w gminie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się nie zgadzam (1)	8,9	22,8	5,5	7,9	18,0
raczej się nie zgadzam (2)	16,8	30,3	19,8	11,9	36,4
raczej się zgadzam (3)	29,1	19,7	36,7	28,1	9,1
zdecydowanie się zgadzam (4)	35,1	19,2	26,0	42,0	36,6
dwa górne razem (1+2)	64,2	38,9	62,7	70,1	45,7
dwa dolne razem (3+4)	25,8	53,1	25,3	19,8	54,3
nie wiem\trudno powiedzieć	10,0	8,0	12,0	10,1	--

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego innych form wychowania przedszkolnego zwiększyło elastyczność czasu pracy placówek opieki przedszkolnej w gminie:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się nie zgadzam (1)	10,3	27,2	5,9	10,1	8,6
raczej się nie zgadzam (2)	19,9	15,2	25,7	15,9	45,6
raczej się zgadzam (3)	24,8	19,0	28,3	24,5	17,8
zdecydowanie się zgadzam (4)	33,7	23,1	31,0	37,8	18,4
dwa górne razem (1+2)	58,5	42,1	59,4	62,2	36,2
dwa dolne razem (3+4)	30,2	42,4	31,6	25,9	54,2
nie wiem\trudno powiedzieć	11,2	15,5	9,0	11,8	9,6

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego innych form wychowania przedszkolnego umożliwiło rozszerzenie zakresu opieki przedszkolnej w gminie poprzez uzyskanie zewnętrznego dofinansowania:

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
zdecydowanie się nie zgadzam (1)	5,2	19,2	--	6,0	--
raczej się nie zgadzam (2)	14,3	19,1	16,7	12,1	17,9
raczej się zgadzam (3)	31,9	15,5	28,6	34,3	55,7
zdecydowanie się zgadzam (4)	34,1	19,2	45,7	31,7	17,7
dwa górne razem (1+2)	66,0	34,7	74,3	66,0	73,4
dwa dolne razem (3+4)	19,5	38,4	16,7	18,1	17,9
nie wiem\trudno powiedzieć	14,6	26,9	9,0	15,9	8,7

Zdaniem 82% respondentów wprowadzenie do polskiego systemu innych form wychowania przedszkolnego ułatwiło zakładanie placówek przedszkolnych w ich gminach.

Według 64% gmin inne formy wychowania przedszkolnego przyczyniły się także do obniżenia kosztów tworzenia i funkcjonowania opieki przedszkolnej. Oszczędności dzięki innym formom zauważają głównie gminy wiejskie (71%), miasta na prawach powiatu najrzadziej (45,7%).

59% gmin uważa, że inne formy zwiększyły elastyczność czasu pracy placówek przedszkolnych. Większą elastyczność innych form częściej zauważają gminy wiejskie (62%) i mieszane (59%), rzadziej gminy miejskie (42%) i miasta na prawach powiatu (36%).

65% gmin twierdzi, że wprowadzenie innych form opieki przedszkolnej pomogło gminie uzyskać zewnętrzne finansowanie. Najrzadziej z tą opinią zgadzają się miasta (35% vs. 70% pozostałe typy gmin).

E27. Czy uważa Pan(i), że w przyszłości na terenie Państwa gminy powinno powstać więcej innych form wychowania przedszkolnego?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
nie, nie są potrzebne	40,8	47,7	39,7	40,3	38,5
tak, powinno być więcej placówek niepublicznych tego typu	16,4	24,9	17,7	14,4	22,4
tak, powinno być więcej placówek publicznych tego typu	13,5	5,3	12,8	15,5	--
tak, powinno być więcej placówek publicznych i niepublicznych tego typu	10,0	6,4	10,5	9,5	28,0
obecnie nie ma u nas innych form wychowania przedszkolnego, ale warto by powstały	10,9	9,3	14,0	10,1	5,3
nie wiem\trudno powiedzieć	8,5	6,4	5,2	10,2	5,9

41% nie widzi potrzeby powstania większej ilości innych form wychowania przedszkolnego. Pozostałe 40% twierdzi, że powinny powstać inne formy wychowania przedszkolnego na terenie ich gminy, zarówno publiczne, jak i niepubliczne. Tylko 11% gmin nieposiadających innych form wychowania przedszkolnego chciałoby, aby powstały na terenie ich jednostek.

BARIERY ROZSZERZENIA EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Mimo dynamicznie rozwijającej się sieci przedszkoli w Polsce, wciąż istnieją miejsca, gdzie dostęp do edukacji przedszkolnej jest ograniczony, a chętnych jest więcej niż miejsc w przedszkolach. Jakie są główne bariery rozszerzenia opieki przedszkolnej w Polsce?

E28. Które z niżej wymienionych czynników stanowią barierę dla rozszerzenia opieki przedszkolnej w Państwa gminie?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
brak środków finansowych na bieżące funkcjonowanie przedszkoli	44,7	43,6	47,8	44,7	21,8
trudności lokalowe\ brak środków na inwestycje	52,0	42,1	57,6	51,9	38,5
mała liczba podmiotów niepublicznych zainteresowanych aktywnością w dziedzinie opieki przedszkolnej	14,8	24,5	16,5	12,1	27,4
mentalność rodziców, którzy nie rozumieją, że warto by ich dzieci chodziły do przedszkoli	8,1	2,6	9,1	8,8	--
mentalność radnych, którzy nie rozumieją wagi wychowania przedszkolnego	1,3	4,0	-	1,3	5,6
inne	0,7	-	1,3	0,7	-
żadne z powyższych - brak barier	16,7	25,2	16,6	14,8	33,7
nie wiem\trudno powiedzieć	3,2	1,3	--	4,8	--

Zdaniem 45% respondentów największą barierą w rozwoju edukacji przedszkolnej jest brak zasobów finansowych. Wyjątek stanowią jedynie miasta na prawach powiatu – jedynie dla 21% z nich kwestie finansowe stanowią problemu. Trudności lokalowe stanowią przeszkodę dla ok. 40% miast na prawach powiatu i gmin miejskich, a dla gmin wiejskich i mieszanych ponad 50%. Mentalność rodziców stanowi barierę dla rozwoju opieki przedszkolnej w 10% gmin mieszanych i wiejskich, podczas gdy w miastach i miastach na prawach powiatu problem nastawienia rodziców nie występuje.

F

Komunikacja społeczna w obszarze oświaty

Dyskusje o oświacie toczą się codziennie zarówno na najwyższych szczeblach władzy, jak i przy rodzinnych stołach. Rola samorządu w lokalnej debacie o oświacie jest szczególna, gdyż jest on zarówno partnerem, jak i moderatorem tej dyskusji.

INFORMACJE OŚWIATOWE

Jednym z nowych narzędzi mających ułatwić dyskusję o oświacie jest wprowadzony w 2009 roku ustawowy obowiązek przygotowywania *Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych*. Zamieszczenie *Informacji oświatowej* na stronie internetowej JST jest nie tylko formą sprawozdawczości z wykonanej w danym roku szkolnym pracy, ale stanowi także zaproszenie dla radnych, dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców do lokalnej dyskusji o oświacie.

F1. Czy dokument „Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2009/2010” jest zamieszczony na stronie internetowej Państwa gminy?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
tak	36,9	48,4	38,5	33,1	72,9
nie	48,9	39,7	48,3	52,1	10,8
nie wiem\trudno powiedzieć	14,2	11,9	13,1	14,8	16,3

Niestety niewiele samorządów zaprasza do dyskusji o oświacie poprzez *Informacje oświatowe*. Dokument ten za rok szkolny 2009/10 zamieściło na stronie internetowej 37% JST. Najczęściej były to miasta na prawach powiatu – 73%, najrzadziej gminy wiejskie (33%). Połowa gmin wiejskich i gmin mieszanych nie umieszcza *Informacji oświatowej* w Internecie.

F2. Czy w ramach dokumentu „Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2009/2010” lub w inny sposób (np. na stronie gminy, stronie szkoły, karta szkoły) są udostępniane w Państwa gminie następujące informacje?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
średnie wyniki egzaminów zewnętrznych dla szkoły	60,6	71,1	62,8	57,5	77,5
edukacyjna wartość dodana dla gimnazjów	25,6	32,9	25,9	23,8	39,5
frekwencja w szkołach	12,8	15,8	14,2	11,4	22,8
wyniki ewaluacji zewnętrznej dla szkoły	22,7	35,5	29,7	17,6	33,4
informacje o wydatkach w przeliczeniu na ucznia	35,2	32,9	37,2	33,3	72,2
informacja o dalszych losach absolwentów	12,9	7,8	8,8	14,9	22,3
statystyki dotyczące liczby uczniów, oddziałów, nauczycieli	57,4	60,4	65,4	53,6	66,9
zestawienia umożliwiające porównywanie szkół	38,7	43,3	42,3	36,0	55,6
inne	2,9	1,2	3,8	2,7	5,3
nie wiem\trudno powiedzieć	9,2	4,0	9,1	10,0	11,6
żadne z powyższych	15,2	15,9	10,2	17,5	5,3

Nie mniej ważne od samego umieszczania *Informacji oświatowej* na stronie internetowej jest ich treść. W *Informacjach* często znajdują się wyniki egzaminów dla poszczególnych szkół (61%) oraz statystyki dotyczące liczby uczniów, oddziałów i nauczycieli. Prawie 39% gmin deklaruje, że w *Informacji oświatowej* zamieściło dane umożliwiające porównywanie szkół. Co trzecia gmina podała informacje o ponoszonych wydatkach w przeliczeniu na ucznia, znacznie częściej taką informację podają miasta na prawach powiatu (ponad 70%). Wyniki ewaluacji zewnętrznej oraz EWD dla gimnazjów podaje jedna czwarta samorządów, częściej miasta na prawach powiatu, rzadziej gminy wiejskie. Stosunkowo rzadko umieszczaną informacją są dalsze losy absolwentów szkół.

Informacjom o stanie realizacji zadań oświatowych poświęcony jest V tom Biblioteczki Oświaty Samorządowej (red. J. Herczyński)

KOMUNIKACJA ZE SZKOŁAMI

Komunikacja i współpraca samorządu z dyrektorami szkół ma duży wpływ na zarządzanie lokalną oświatą. Jakość i częstotliwość kontaktów na linii samorząd-dyrektor szkoły jest ważnym elementem komunikacji społecznej w obszarze oświaty. Jaki model kontaktowania się z dyrektorami szkół dominuje w polskich gminach – regularne spotkania wszystkich dyrektorów szkół czy indywidualne spotkania z dyrektorami szkół i koordynacja współpracy między nimi przez samorząd?

F3. Jak jest zorganizowana współpraca Państwa gminy z prowadzonymi przez nią szkołami?

	Typ gminy				
	Razem	Gmina miejska	Gmina miejsko-wiejska	Gmina wiejska	Powiat grodzki
	%	%	%	%	%
gmina organizuje regularne spotkania wszystkich dyrektorów szkół prowadzonych przez gminę	68,8	71,0	76,8	65,3	71,7
gmina organizuje spotkania z radami szkół	10,4	9,1	7,7	11,4	16,8
gmina organizuje spotkania z radami rodzicielskimi bądź w inny sposób uzyskuje ich opinię o pracy szkół	12,4	13,0	7,8	14,2	11,3
gmina spotyka się indywidualnie z dyrektorami szkół i koordynuje współpracę między nimi	60,8	65,7	69,2	56,8	60,3
dyrektorzy szkół prowadzonych przez gminę spotykają się regularnie, ale bez udziału przedstawicieli gminy	22,7	30,4	29,6	19,0	22,2
w inny sposób	1,3	-	-	2,0	-
nie wiem\trudno powiedzieć	1,6	--	2,6	1,3	5,7

Możliwość udzielenie wielu odpowiedzi na powyższe pytanie sprawiła, że trudno mówić o modelu współpracy samorządu ze szkołami. 2/3 gmin organizuje regularne spotkania wszystkich dyrektorów szkół, niemal równie często występują spotkania przedstawicieli gmin indywidualnie z poszczególnymi dyrektorami. Dyrektorzy raczej nie spotykają się między sobą. Można przypuszczać, że z uwagi na liczbę podległych dyrektorów, indywidualne spotkania z dyrektorami będą częstsze w małych samorządach, jednak wyniki ankiety nie pokazują spodziewanego zróżnicowania.